

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

**מסורת הש"ס
עם הוספות**

[illegible]

(א) [מולין לו: מד:];
(ב) [מולין דף קלג: ע"ט];
(ג) עיין תוס' הולין קלא.
(ד) ד"ה ה"ג. (ד) שנת קיד.
עירובין נט:]. (ה) ב"ב דף
טו:]. (ו) [יומא לז: ע:];
(ז) [מולין מד:]. (ח) ר"ה
דף. (ט) יומא דף גז. ודף
פז:]. (ט) ברכות סב.
(י) לעיל טו. ע"ש ד"ק
גב. (כ) תענית כ: ע"ש.
(ל) [מוספ' פרק ג:];
(מ) עיין תוס' תענית כ:
ד"ה בהכניתו. (נ) [מו"ק
כח:]. (ס) עיין סנהדרין
סג:]. (ע) [ע"י מוס'
בכורות ז: ד"ה שם
ומוס' סנהדרין סג: ד"ה
אסור]. (פ) כז: (ז) [ע"י
מוס' עירובין כג. ד"ה
אלימא].

הגהות הב"ח

(א) גמ' ולא אכלתי
מבהמה שלא הורמו
מתנותיה ולא ברכתי
לפני ברכתי דלמך
רבי יצחק: (ש שם שרי
ליה מריה לכל מאן:
(ג) רש"י ד"ה הנאס'
וכי' נחמיה כלומר אין
טוב: (ד) תוס' ד"ה אין
אוכלין וכי' ושמו וגבו צב
כנישאה: (ה) [נחמ"
ד"ה כי קאמר כג. ד"ה
ובברכת המזון כ"ג:];

הגהות הגר"א

[א] גמרא נושא עון
ועובר על פשע דמי
שובר על פשע דמי
שנושא עון. (כן שמע
הכוונת המפי');

גליון הש"ס

גמ' שא"ר רבי את ר'
יהושע ב"ק. ע"י ב"ב
דף קיג ע"א תד"ה ומטו
נח: שם דהסתב"ח
בצ"ח. דוקא להסתכל זו
נימח ולאסתכל זו נללמו
ועדמותו אכל ראי'ה
נעלמה שרי. מ"א ספי'
רבה:

ליקוטי רש"י

כ"ז משנאי אהבו
מות. תורה אמרה להאי
קרא פקדשת ה' קניי
[עירובין צט:]. מוזמני
י"ה. לאלול אלא [וחולין
מד:]. שונא מתנות
יחיד. מלמך שהוא שונא
מתנות על שכן ששונא את
הגזל [משלי טו. כז].
אתייקורי דמתייקורי
בי. נכדני' הס נמה שלמי
סועד אלא והנאס' היא
ואין זו מונח [וחולין מד:].
המעביר על מדותיו.
שלמי מוקדקק למדוד
מדה למעשרים אותו
ומניח מדותיו והולך לו
כמו אין מעשרין על
המזון [יומא לג:]. אין
מעשרין על האוכלין
[עירובין סד:]. מניסן
והולך לו. מעבירין
ממנו כ"ז פשעיו. אין
מדת הדין מקדקקת
לחריסין אלא מנחמן
והולכת [ר"ה יד:]. רבי
יהושע בן קרח. ה'ה
דגסיקין כנוליה הש"ס
רבי יהושע בן קרח היינו

מתנותיה. הזכוע והלמיים והקיצה: ולא ברכתי. נסעודה לפני
כהן דלמך מר [גיטין דף נט:]; וקדשמו [ויקרא כה] לכל דבר
שנקדשה לפחות ראשון ולבדך ראשון: משנאי. שגורמין לבני אדם
לשנאותם שהרואה תלמיד חכם שפל לפני עם הארץ אומר אין נחת
רוח בתורה: ולא נתכבדתי בו'.

מפרש לה ואילו: מרא. פור"ש
בלעז: וקא שקי' מיניה. לכדו
ושאלה הוא: דרית במאתיך.
שאתה נושא כלי כזה צעירך: גוויי.
קריסין היו עצדים משרתים אותו
וקא ממח ליה לר"ע ספורין היו
שהיה קץ צמיו: אם נאמר בבש.
את הכנסת אחד תעשה צנקר': ולא
עמדתי על מדותי. לשלם גמול רע
למי שצערני: דלמוד אני צריך. אולי
אוכל לקיים: דלדא פני יהושפט מלך
יהודה אני נושא אם אבי' אד"ר ואם
אראך. אלישע אמר כן ליהורם:

הבאים אחריו בהמה ירעו. נחמיה
(ג) **אין טוב לך לחיות ימים רבים**
כמוני שא"כ לא יטלו בניך נגדולתך
ואתה נשא והם כל ימיהם יהיו

הדיוטות: הרהרתי. דברי תורה:
ב"א תורה. גרסתי שגורה צפי תמיד:
(בחיבתו^[ט]). אס כינו שס לחצרו
לגנאי: ואמרי ד'ה (בחיבתו^[ט]). אפילו
אומח כינו שמסודר וצא לו ממספחמו
שס דופי^[ט] כמו כתב מניכמו
ומניכמה דמסכת גיטין (דף פו:);
מתני' מפשיטין חבלי'ם. והוא
הדין לכל מלאכות אלא לפי
שהפלת חצלים לריך מקוס
מרווח פניו וצית הכנסת גדול הוא
וראי' ומספיק לכך: **מפני עגמת**
נפש. מניחין זו עשבים כדי שמהא
עגמת נפש לרואיהן ושחזירו את
ימי צניינו ואת שהיו רגילין להמאסף
שם ויצקשו רחמים שיחזרו^[ט] לקדמותו:
גמ' אין אוכ"ץ בהן בו'. ולא
גרסינן ואין אוכלין צהן
דכולהו פירושא דקלות ראש הן.
לשון קלות שמקילין אומה:
ואין

בני העיר פרק רביעי מגילה

בח.

עין משפט
נר מצוה

כז א מ"י פ"ט מהל'
במרים הל' ד':
כח ב מ"י פ"ב מהל'
חשונה הלכה יט"ט:
א"ח ס"י תרו סעיף א'
צב"ה:
כט ג מ"י פ"ג מהל' ק"ש
הלכה ד טו"ט ע"א א"ח
ס"י פה ס"ב:
ד מ"י פ"ד מהל' ח"ח
הל' ט טו"ט ע"י י"ד ס"י
רמו סעיף טו:
ה מ"י פ"ה מהל'
חשונה הלכה יא סמג
עשין יט טו"ט ע"א א"ח ס"י
קנא סעיף י:
פב ו מ"י שס הלכה ו
טו"ט ע"ש סעיף א':

רבינו חננאל

מתני' ועוד א"ר יהודה
בית הכנסת שחרב אין
מספידין בו ואין
מפשיילין לתוכו חבלי'ם
ואין פורשין בתוכו
מצודות ואין שוטחין על
גגו פירות ואין עושין
אותו קפנדריא שנאמר
והשמותי את מקדשיכם
קדושתן בהן כן כשחן
שוממין. עלו בו עשבים
לא יתלוש מפני עגמה
נפש: ת"ר בהי כנסיות
אין נוהגין בהן קלות ראש
אין אוכלין ואין שותין

תורה אור השלם

א) וְהָיָא חֲכָמִים נִפְשִׁי
כָּל מְשֻׁנְאֵי אֲהֲבֵי מוֹת:
[משלי ח. לו]

ב) אֵת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד
תַּעֲשֶׂה בַּכֶּבֶר וְאֵת
הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה
בְּזֵן הַעֲרָבִים:
[במדבר כה. ד]

ג) עָבַר בֵּיתוֹ בְּרוּצָה בָּצַע
וְשֹׁנָא מִתְּנֵי יְהוּדָה:
[משלי מז. כז]

ד) מִי אֵל כְּמוֹךָ נֹשֵׂא
עוֹן וְעֹבֵר עַל פֶּשַׁע
לְשֹׂאֵרֵי נִחְלָתוֹ לֹא
תִּחְיֶיךָ לְעַד אָפוּ כִּי
תִּפֹּן חֶסֶד הוּא:
[מזכר ג. יח]

ה) וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁע חֵי יי
צָבָאוֹת אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי
לְפָנָיו בִּי לֹאִי פָנִי
יְהוֹשֻׁפֹּט מִלֶּךְ יְהוּדָה
אֲנִי נֹשֵׂא אִם אֶבִּית
אֶלְדִּי וְאִם אֶרְאֶה:
[מלכים ב. ג. ד]

ו) וַיְהִי כִּי יָזַן יִצְחָק
וַתִּבְחַקֵּן עֵינָיו מִרְאֵה
וַיִּקְרָא אֶת עֵשָׂו בְּנוֹ
הַגִּדְלִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי
וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנִנִּי:
[בראשית כ. א]

ז) וַיִּשְׁרֶה אֹמֶר הַגֵּז
נִתְחִי אֶלָּף כֶּסֶף לְאַחִיד
הַגֵּז הוּא אֶת כָּל כְּסוּת
עֵינָם לְכָל אֲשֶׁר אִתָּךְ
וְאֵת כָּל וְנִבְחַת:
[בראשית כ. טז]

ח) שָׂאת פָּנֶי רִשְׁעִי לֹא
מוֹב לְחַפּוֹת צַדִּיק
בְּמִלְפָּנֶיךָ: [משלי יח. ח]
ט) וְנִתְחִי אֶת עֵרִיכֶם
תִּרְבֶּה וְהַשְׁמֹתִי אֶת
מִקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אֶרִיחַ
בְּרִיחַ יִנְחַרְכֶּם:
[ויקרא כ. לא]

כי קאמר איהו בשוין. וקשה מאי רצתא והא כמיז וקדשמו
לכל דבר שנקדשה^(א) לבדך ראשון וי"ל דשוין לאו דוקא אלא
כלומר שכהן נמי תלמיד חכם אמנם אינו חשוב כמותו ואפי' הכי
לא היה רצי פרידא רוצה לקרות לפניו וגם לריך לומר דשאר כהנים
היו כפופים לרצי פרידא דאל"כ לא
הוי רצתא כדחזוין פרק הניזקין
(גיטין דף נט: ושם) דרב הוגא לא הוי
קרי צבאני חי לאו דרצי אמרי ורצי
אסי כהני חשיצי דלרעא דשראל
הוו כיפי ליה ועי"ל דהא דלמך
התם דרב הוגא לא הוה קרי צבאני
אלא משום דשאר כהמי כיפו ליה
היינו דווקא צבצמות וי"ט דליכא
כינופיא אלז צב' וצה' קורא שפיר
צפני כהן אע"ג דלא הוי גדול כ"כ
וכדיוקא זה יש צבדיא פרק הניזקין
ורצי פרידא לא רצה לקרות צפני
כהן אפילו צב' וצה' ורש"י פירש
דהכל מיירי צצרכת המזון והי"כ
משמע לישנא דלא צרכמי מדלא
קאמר ולא קרימי וצרכת (ג) המזון לא
נתקן להן משום דרצי שלום ואפי' הכי
לא היה רוצה רצי פרידא לבדך
צפני הכהן: **תיתי** יי דלא
עבדי שותפות עם הבותי. אפי'
צענין שאינו יכול לצא לידי שצעה^(ט)
ואפילו יחול עליו שצעה יפטרנו
דשרי צשאר בני אדם אפי"ה לא
היה רוצה לעשות^(ז):

ועוד א"ר יהודה בית הכנסת
שחרב. קשה מאי ועוד
דהא לעיל^(ב) הוה מקיל טפי מחכמים
והכל הוא מממיר ואס כן מאי ועוד
וי"ל דקאי אהא דלמך ר' יהודה
צרישא^(ב) מוכרין אותו לשם חצר
ודוקא לשם חצר קאמר אלז סמס
אינה יורדת מקדושה והיינו ועוד
דלמך ר' יהודה כלומר ועוד חומרא
לחמרת מלכד הראשונה^(ב):

אין אוכ"ץ ואין שותין בהן. והא
דלמך צריש ערצי פסמים
ושמו (ד) צב' כנישמה רוצה לומר
צחדר הסמוכה לצית הכנסת:
צמי

למי נושא עון ועובר על פשע למי
נושא עון למי שעובר על פשע.^(א) שאל רבי את ר' יהושע בן קרחה במה הארכת ימים א"ל קצת בחיי אמר לו
רבי^(ב) תורה היא וללמוד אני צריך א"ל מימי לא נסתכלתי ברמות אדם רשע דאמר ר' יוחנן אסור לאדם
להסתכל בצלם דמות אדם רשע שנאמר^(ג) לולא פני יהושפט מלך יהודה אני נושא אם אביט אליך ואם אראך
ר"א אמר עיניו כהות שנאמר^(ד) ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות משום דאסתכל בעשו הרשע והא גרמא ליה
י והאמר ר' יצחק לעולם אל תהי קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה ונתקיים בורעה שנאמר
י הנה הוא לך כסות עינים אל תקרי כסות אלא כסיית עינים הא והא גרמא ליה רבא אמר מהכא^(ה) שאת פני
רשע לא טוב בשעת פטירתו א"ל^(ו) [רבין ברכני א"ל יהי רצון שתגיע לחצי ימי ולכולהו לא אמר לו הבאים אחרך
בהמה ירעו אבוה בר איהי ומנימן בר איהי חד אמר תיתי לי דלא אסתכלי בכותי^(ז) וחד אמר תיתי לי דלא עבדי
שותפות בהדי כותי^(ז) שאלו תלמידיו את ר' זירא במה הארכת ימים אמר להם מימי לא הקפדתי בתוך
ביתי ולא צעדתי בפני מי שגדול ממני^(ח) ולא הרהרתי במבואות המטונפות ולא הלכתי ד"א בלא תורה
ובלא תפילין^(ח) ולא ישנתי בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא ששתי בתקלת חברי ולא
קראתי לחברי (בחיבתו^(ט)) ואמרי לה (בחיבתו^(ט)): **מתני'** ועוד א"ר יהודה בית הכנסת שחרב אין
מספדין בתוכו ואין מפשיילין בתוכו חבלי'ם ואין פורשין לתוכו מצודות ואין שוטחין על גג פירות ואין עושין
אותו קפנדריא שנאמר^(ט) והשמותי את מקדשיכם קדושתן אף כשהן שוממין עלו בו עשבים לא יתלוש
מפני עגמת נפש: **גמ'** ת"ר^(ט) בתי כנסיות^(ט) אין נוהגין בהן קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן^(ט)
ואין

הגהות וצינונים [א] ע"ש [בחולין] שהוא רבה בר בר חנה (גליון: [ב] ס"א שקי' (גליון: [ג] גיר'
הערוך גזאין (גליון: [ד] בכתי' ובצי' הסדר הוא למה נאמר אחד מאי אחד מיוחד
שבשעדרו א"ל צורבא מרבנן הוא שבקוהו דליתא א"ל מימי לא קבלתי וכי' (ועי' דק"ס: [ה] בכתי' מעבירין
לו על כל (כבר'ה וביומא: [ו] צ"ל בגוי וכי' בהדי גוי (דפרי' שלפני הצענור: [ז] הב"ח בתענית מוסיף
בחקמה: [ח] [צ"ל בחכינתו] (גליון). בכתי' בחכינתו. וכי'ה בתענית עי"ש ברש"י ובתוס': [ט] [צ"ל בחכינתו
כך גוי' בעי' ומעתה מוכן פרש"י על כנון דמייתי ראייה ממשנה גיטין פז ע"ב] (גליון: [י] בכתי' ובבאשונים ווסף
ובתי מדרשות (ועי' שפ"א: [כ] בתוספתא נוסף ואין ישנין בהן. ובתוס' ב"ב ג ע"ב ד"ה ועייליה משמע שהג'
בגמ' ואין ישנין בהן דלא שינת קבע ולא שינת עראי (ביאור הגר"א ס"י קנא ס"ג: [ל] ע"י תוספות ישנים ביומא
וברש"י שם ועי' כאן במדומי שדה: [מ] [צ"ל בחכינתו] (גליון). בכתי' בחכינתו: [נ] [צ"ל בחכינתו] (גליון):

[ס] צ"ל שיחזור, וכי'ה באר"י: [ע] יש להוסיף דלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה דאמר, וכי'ה בכתי' ובלא זה אינו מוכן הגהות:

כן על ר"ע דגרסינן התם (שענוט ו.) אמר לו ר' יהושע צנו של ר"ע לר"ע [בכורות נח. ע"ש בתוס']. יהושע צנו של ר'
עקיבא הוא יהושע בן קרחה שרי' עקיבא קרח היה כדלמרי' צבצמות (נח). פון מן הקרע הוה [שבועות ו.]. תיתי יי.
ישולס שכרי [שבח קיט]. שכר טוב [בכורות ל.]. ולא ה"בתי ד"א ב"א תורה. דכל שעתא הוה גרים. [בחיבתו.].
שמכנים לו צני אדם [לגליל] כגון שס לוי. [בחיבתו.]. כמו מיכא אלות גיטין עד י' דורות [גיטין פח]. [תענית כ.].
שס לוי ש משפחה כולה [גיטין פח:]. קפנדריא. מקלר הילוכו דרך בית הכנסת [לפיל כז:]. לקלר הילוכו שלל להקף
ויכנס תפסה זה וילא צבצנגדו ולא לשם וכי' אלא לעשות לרכי' [ויבמה ו.]. לקלר דרכו דרך צב"כ ליתנס תפסה זה וללאח
כנגדו ולשון קפנדריא מפרש צצככות (כס:). דלמקסיפא אדרי ליעול צבא עד שלמי מקיף קציב השורות הללו אכנס מה
ואקלר דרכי ודרי שורות צמים [מטה לט:].

לראש חודש חשון

אוצר החכמה

עניי עולם הזה עניי גשמיים, יהיו מחוזרים צמה דכתיב אחריו היום הזה ה' אלקיך מלך לעשות, דהיינו עניי חודש תשרי המתחיל בראש השנה שנקרא היום. והלירוף דב' פסוקים אלו רמו על חיבור ב' עניינים אלו. שצריך לחצר כל השנה שעוסקים בעניינים גשמיים לחודש תשרי שעוסקים בעצדות ה'.

ובשם מרן הגה"ק מהרי"ד זללה"ה

מצעלזא זי"ע שמעתי הטעם למה

שנקרא החודש מרחשון, על שם לשון רחשי

מרחשן שפומי', כהא דמצינו בשלחן ערוך

או"ח סימן נ"ב (סעיף ח) דהמתפלל לא ישתין

אח"כ עד שישהה כדי הילוך ד' אמות, משום

דכל ד' אמות תפלתו שגורה בפיו ורחשי

מרחשן שפומי' עיי"ש. והכי נמי כיון דבחודש

תשרי היו ישראל מרדין בחפלות ומחננונים, על

כן בחשון הבא אחריו עדיין רחשי מרחשן

שפומי' ישראל עם קדושים, ודפח"ת.

מרחשוון. צירוף הוי' ב"ה המאיר בחודש

חשוון יוצא מהפסוק בפרשת

בי תבוא (כו, טו"ט) ו'דבש ה'יום ה'זה י'

(משנת חסידים מס' חשון וכסליו פ"א מ"א). והוא מלירוף

מב' פסוקים, דבפסוק אחד כתיב ארץ זבת

חלב ודבש, ושם כתיב היום הזה ה' אלקיך

מלך לעשות. י"ל הרמז, דידוע מש"כ

בספה"ק (זוה"ק ח"ג רלא). דכל מקום דכתיב

היום סתם קאי על ראש השנה, והיינו דאמר

הכחוש היום הזה ה' אלקיך מלך לעשות,

דבראש השנה מתחילין מחדש לעורר עצמינו

לקיים מצוותיו יח'. והנה בראש השנה מאיר

הקב"ה באור הפחד, וציוס הכיפורים באור

המשובה, ובסוכות באור השמחה, וצריך

להמשיך כל זה לכל השנה שעוסק על פי

רוח בעניי עולם הזה, שיהא מחובר ומקושר

עם העניינים של חודש תשרי, על כן צלירוף

חודש חשוון שבא אחר תשרי מרומז זאת,

דאמר הכחוש ארץ זבת חלב ודבש, דהיינו

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

(א) שנת דף קמ"ט
(ב) [קדושין ג': וס']
(ג) [מסכתא פ"ג]
(ד) עין לעיל דף י"ה
(ה) הלכה ב' (לט ע"א)
(ו) לה ע"א

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כמשי
וכי. ידי חובתי. וס' וס'
ואמר כך מחללי הדבר
מי שאינו אומרה
בלשון תחנונים. מי
שאינו: (ב) ד"ה להט
למטה. קצת בחורבן: כ'
(ג) ד"ה יחלוק וכו'.
תפלת יולד. י"ב ע' לעיל
ד' ט ע"ב פירש"י דקא
קא"ס: (ד) תוס' ד"ה
הא דלדבר וכו'. דלא
דאבר פירוש הא דלא
דאבר לא טל ולא מטר
לכך ממזין אותו הא
דאבר דהא:

הנהגות הנ"א

(א) נ"י (ר"א) שבע
שיבת עמך ישראל
ועשה פהרה בקשתם
בא"י (ש"ח) חל"ה וי"ב
תוספתא י"ג לה:
(ב) ש"ס די מחסורא. י"ב
והטוב בעיניך עשה.
גירסת י"י"ק והמ"ס
וה"ל: (ג) נ"י
ותפנתו עליו. נ"ב
ותהדרני עליה
דש"ס: (ד) ש"ס
(ותשלח ברכה
במעשה יי"ה חל"ה)
(ה) ש"ס ונעתי לא וכו'.
נ"ב כי אתה שומע
כו'. טור:

תורה אור השלם

(א) יראוך עם שמש
ולפני יי"ה דור דורים:
(תולדות ע"ה)

ליקוטי רש"י

עם דמדומי חמה.
כסאל אלוהים שחית
אמרי הלה מלך הא
אלוהים וערבת מלך
לשקיעה (שבת קמ"ח)
בא"י קראה. דמ"ה
להחלל עם הן המטה.
יראוך עם שמש וכו'.
ממזין מחללך ממך
כעמלך ממלכת עליהם
דחיינו מלכות ממים
שמקלל עליהם כקריאת
שמו (ש"ס ב"ח שו"א).
עם שמש. כוונת
כשהשמש יולד. היינו עם
הן המטה ולפניו: ע'
והשמש. ולפני יי"ה.
קודם אור היום בעד
השמש לא שקעה [שבת
ש"ס]. אף תפלת המטה
מלוכה עם דמדומי חמה
[לפני ש"ס].

תחנונים. כגון אלהי נצור לשוי מרע"ה שאלו אומרים בעמידה אחר
תפלה: אב"א אינו רגיל. הוא סיוס תפלתו כעקירה אפילו לא
עקר: כמש"י. והיינו לשון קצת חוק קצת הוא עליו להחלל ולרץ
לנו ללא ידי חובתי. מי שאינו יבול. למיין לנו לשאלו לרכיו: אדרש
בה דבר. בצקשמו והיינו לשון קצת
סיוס (ג) כן תחמול כן מחס: ד"ה
מטרידנא. שמה אטעה ולא אדע
לחזור למקום שהפסקתי: שאינו
מתפלל עם דמדומי חמה. והיינו
לשון קצת תפלתו עליו חוק קצת
ללא ידי חובתי ואינו מקפיד לחזר
אחר שעת מלוה ועת רצון: עם
דמדומי חמה. תפלת יולד עם הן
המטה ותפלת המטה עם שקיעת
החמה: ייראוך עם שמש. זו תפלת
יולד (ג): ולפני יי"ה. זו מנחה: ל"י
במערבא. על מי שמשהה תפלת
המנחה עד דמדומי חמה שמה חטוף
לו השעה ע"י אונס ועבר הזמן: בכ"ז
פרשת העבור וכו'. כמו פירש"י
העבור: אפי' בשעה שאתה מתפלל
עליהם עברה באשך עיבורה. והכי
משמע בכל עניני פירש"י העבור
כגון עברה נעברה: יי"ה ב"ז
צרכיהם. גלים לפניך לרחם עליהם:
אפי' בשעה שהם עוברים. ולשון
פרשת העבור שכן פורשין לעברה:
עשה רצונך בשמים. שאין שם מטר
ואין רענן עליהם אלא לטוב ועבור
לתחמוס על רענן: ותן. להם
ליראוך: נחת רוח. שלא יתערב
רוחם על ידי הצרות כגון ע"י חיות
ולסטים: והטוב בעיניך עשה. אלה
להם דוגמא זו מליו בספר שופטים
(י) ואלמנו בני ישראל חטאתו עשה
אמנו לנו (כטו"ז) [ככל הטוב] בעיניך
אף הילני וגו': שועת. לשון גמלה
יומר מתפלל: ודעתם קצרה. ואינו
ידעין לפרש נכונה: לא תתח
ולא תחמי. לא תעסוק שמתח
הכעס אלה בל ליד חטא: לא תרוי.
לא תחמך ציון: הפך. טול רשות:
לישקף

אמר מר עוקבא אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשך עוברת
יהיו כל צרכיהם לפניך איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו
בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך ת"ר"ה המהלך
במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה ואיזה היא תפלה קצרה ר'
אליעזר אומר עשה רצונך בשמים ממעל ותן נחת רוח ליראוך מתחת והטוב
בעיניך עשה בא"י שומע תפלה ר' יהושע"ה אומר וי"ה שומע שועת עמך ישראל
ועשה מחרה בקשתם בא"י שומע תפלה רבי אליעזר ברבי צדוק אומר שמע
צעקת עמך ישראל ועשה מחרה בקשתם בא"י שומע תפלה אחרים אומרים
צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שחתן
לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה ה' ברוך אתה ה'
שומע תפלה אמר רב הונא הלכה באחרים אמר ליה אליהו דרב יהודה
אחור דרב סל חסידא ל'א תרתח ואל תחמי לא תרוי ולא תחמי וכשאתה
יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר
רב חסדא זו תפלת הדרך ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך
צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תפלת הדרך יהיו רצון מלפניך ה'
אלהי שתוליכני לשלום ותציעני לשלום ותסמכני לשלום ה' ותצילני מכף
כל אויב ואורב בדרך ותשלח ברכה במעשי ידי וי' ותתני לחן לחסד
ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי וי"ה בא"י שומע תפלה אמר אביי לעולם
לישתף

ביד אצל צנצר אינו חוזר מפני שזממה משי"ה מיהו לרץ לקדקד מפני החון כל אות ואות של תפלה אע"פ שהוא בקי דהא אמרין
גדלם השנה (פ"ד דף ל'): כשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא הבקי ואע"ג דלמרינן התם"ה לא פטר רבן גמליאל אלא העם שבגדות
משום דלתיסר וטרידי אכל טעה"ה לא יס לומר היינו שלא התפלל כלל אצל היכא שהתפלל כג"ה לא חשבינן ליה כאלו לא התפלל כלל
וה"ה לכל דבר שמחזירין אותו אי הדר שמוע ליה משלוחא דמטר מראש ועד סוף נפיק"ה והדר ר"מ פסק דוקא שבת להזכיר של ר"ח אצל
שבת צרכה שלנה מחזירין אותו ואינו יולא בשמחתו משלים צנצר (וע"ה פוס' ר"ה לה: ד"ה ק): **איכא** דאמרי אמר רב נחמן וכו'.
רב אלפס פסק כאיכא דאמרי דצנצר לומר תחנונים ולא עקר רגליו אינו חוזר לראש ואם אינו רגיל גס כי לא עקר רגליו חוזר
לראש ואם עקר גם כי רגיל לומר תחנונים כמו אלהי נצור לשוי חוזר לראש:

כל שאינו יבול צומר תחנונים. פ"י ר"ח דאם יכול לומר לשון תחנונים אפי' עליו כמשה הוי תפלה מעליה דלא צעין אלא לשון תחנונים בלבד:
והיכי

הא דאדבר בחר שומע תפלה: **אמר רבי**
תנחום אמר רב אסי אמר ר' יהושע בן לוי
מעשה ולא הזכיר של ר"ח בעבודה חוזר
לעבודה נזכר בהודאה חוזר לעבודה בשם
שלום חוזר לעבודה ואם סיים חוזר לראש

אמר רב פפא בריה דרב אחא בר אדא הא
דאמין סיים חוזר לראש לא אמרן אלא שעקר
רגליו אבל לא עקר רגליו חוזר לעבודה א"ל
מנא לך הא א"ל מאבא מרי שמיע לי ואבא
מרי מרב. אמר רב נחמן בר יצחק הא דאמין
עקר רגליו חוזר לראש לא אמרן אלא שאינו
רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אבל רגיל
לומר תחנונים אחר תפלתו חוזר לעבודה
איכא דאמרי אמר רב נחמן בר יצחק ה'הא
דאמין כי לא עקר רגליו חוזר לעבודה לא
אמרן אלא שרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו
אבל אם אינו רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו
חוזר לראש: ר' אליעזר אומר העושה תפלתו
קבע וכו': מאי קבע א"ר יעקב בר אדי אמר
רבי אושעיא יכל שותפלו דומה עליו כמשוי
ורבין אמרי דכל מי שאינו אומרה בלשון
תחנונים רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו כל
שאינו יכול לחדש בה דבר א"ר יורא אנא
יכולנא לחדושי בה מילתא ומסתפינא דלמא
מטרידנא אביי בר אבין ור' חנינא בר אבין
דאמרי תרווייהו כל שאין מתפלל עם דמדומי
חמה דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ה' מצוה
להתפלל עם דמדומי חמה וא"ר יורא מאי
קראה י"ראוך עם שמש ולפני יי"ה דור דורים
ל"יטי עלה במערבא אמאן דמצלי עם
דמדומי חמה מאי מעמא דלמא מיטרפא ליה
שעתא: רבי יהושע אומר המהלך במקום
סכנה מתפלל תפלה קצרה וכו' בכל פרשת
העבור מאי פרשת העבור אמר רב חסדא

אמר מר עוקבא אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשך עוברת
יהיו כל צרכיהם לפניך איכא דאמרי אמר רב חסדא אמר מר עוקבא אפילו
בשעה שהם עוברים על דברי תורה יהיו כל צרכיהם לפניך ת"ר"ה המהלך
במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל תפלה קצרה ואיזה היא תפלה קצרה ר'
אליעזר אומר עשה רצונך בשמים ממעל ותן נחת רוח ליראוך מתחת והטוב
בעיניך עשה בא"י שומע תפלה ר' יהושע"ה אומר וי"ה שומע שועת עמך ישראל
ועשה מחרה בקשתם בא"י שומע תפלה רבי אליעזר ברבי צדוק אומר שמע
צעקת עמך ישראל ועשה מחרה בקשתם בא"י שומע תפלה אחרים אומרים
צרכי עמך ישראל מרובין ודעתם קצרה יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שחתן
לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה ה' ברוך אתה ה'
שומע תפלה אמר רב הונא הלכה באחרים אמר ליה אליהו דרב יהודה
אחור דרב סל חסידא ל'א תרתח ואל תחמי לא תרוי ולא תחמי וכשאתה
יוצא לדרך המלך בקונך וצא מאי המלך בקונך וצא אמר רבי יעקב אמר
רב חסדא זו תפלת הדרך ואמר רבי יעקב אמר רב חסדא כל היוצא לדרך
צריך להתפלל תפלת הדרך מאי תפלת הדרך יהיו רצון מלפניך ה'
אלהי שתוליכני לשלום ותציעני לשלום ותסמכני לשלום ה' ותצילני מכף
כל אויב ואורב בדרך ותשלח ברכה במעשי ידי וי' ותתני לחן לחסד
ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואי וי"ה בא"י שומע תפלה אמר אביי לעולם
לישתף

ביד אצל צנצר אינו חוזר מפני שזממה משי"ה מיהו לרץ לקדקד מפני החון כל אות ואות של תפלה אע"פ שהוא בקי דהא אמרין
גדלם השנה (פ"ד דף ל'): כשם שמוציא את שאינו בקי כך מוציא הבקי ואע"ג דלמרינן התם"ה לא פטר רבן גמליאל אלא העם שבגדות
משום דלתיסר וטרידי אכל טעה"ה לא יס לומר היינו שלא התפלל כלל אצל היכא שהתפלל כג"ה לא חשבינן ליה כאלו לא התפלל כלל
וה"ה לכל דבר שמחזירין אותו אי הדר שמוע ליה משלוחא דמטר מראש ועד סוף נפיק"ה והדר ר"מ פסק דוקא שבת להזכיר של ר"ח אצל
שבת צרכה שלנה מחזירין אותו ואינו יולא בשמחתו משלים צנצר (וע"ה פוס' ר"ה לה: ד"ה ק): **איכא** דאמרי אמר רב נחמן וכו'.
רב אלפס פסק כאיכא דאמרי דצנצר לומר תחנונים ולא עקר רגליו אינו חוזר לראש ואם אינו רגיל גס כי לא עקר רגליו חוזר
לראש ואם עקר גם כי רגיל לומר תחנונים כמו אלהי נצור לשוי חוזר לראש:

כל שאינו יבול צומר תחנונים. פ"י ר"ח דאם יכול לומר לשון תחנונים אפי' עליו כמשה הוי תפלה מעליה דלא צעין אלא לשון תחנונים בלבד:
והיכי

הא דאדבר (אחר) [בתר] שומע תפלה. אז ודאי מחזירין אותו מיהו
אם לא עקר רגליו אינו נרץ לחזור לראש ולא לצרכה השנים
אלא חוזר לשומע תפלה וכן משמע בירושלמי פ' אין עומדין" דקאמר
אם לא שאל בצרכה השנים מחזירין אותו ולהיכן חוזר ר' שמעון
בשם ר' יוחנן אמר צ"ח אם עקר
רגליו חוזר לראש ואם לא חוזר
לעבודה ה"נ אם עקר רגליו חוזר
לראש ואם לא חוזר לשומע תפלה
לאומרו בשומע תפלה וירושל' קאמר
לשומע תפלה כי לא עקר רגליו מיהו
הירושלמי פליג אגמרא דידן בצורות
גשמים דהכא קמי לא הזכיר גבורות
גשמים מחזירין אותו ולא קאמר
לשומע בשומע תפלה וירושל' קאמר
אם לא שאל בצרכה השנים אומרה
בשומע תפלה ודכוותה אם לא הזכיר
גבורות גשמים צמחית הממים
מוזכר בשומע תפלה ומה אם שאלה
שהיא צמחית אומרה בשומע תפלה
האומרה שהיא מריות לא כ"ש אלא
דכדא לאתא ההם דחוזר בצורות
גשמים לשומע תפלה ואפשר להיות
שהגמרא שלנו לא חשש לפרשו משום
הקל וזמור כדלמא בירושלמי והא
דקמינא לא הזכיר גבורות גשמים
מחזירין אותו אידי שלא הזכיר כלל
בשומע תפלה והא לימא דהא צמחית
מוקי האי מימרא צמור קודם שומע
תפלה משום פירכא דשאלה וירושלמי
קאמר היה עומד בטל והזכיר של
גשם מחזירין אותו פ' צימות הקץ
ופריך והא תניא בטל וצורות לא
חייבו צמחית להזכיר והכי פריך כי
הכי דאם לא הזכיר כלל מטל אינו
עומד ואם היה רוצה להזכיר מוזכר
ה"נ אם עומד בטל והזכיר של גשם
אין לחוש דלא גרע מלא הזכיר טל
כלל ומשני דלא דמי ההוא דמקל ומנלי
להוא דמנלי ולא מקל פ"ה מקל
כלומר אינו דומה כשעומד בטל
והזכיר של גשם שהוא סמך קללה למי
שאינו מוזכר כלל לא טל ולא גשם
שאינו מקלל וכן הלכה למעשה שאם
עומד בטל טל והזכיר של גשם
דמחזירין אותו ואם לא הזכיר משניהם
כלל אין מחזירין אותו והכי קאמר
בירושלמי קא' בגשם והזכיר בטל טל
אין מחזירין אותו ופריך מהכא
והתניא או שלא הזכיר גבורות גשמים
מחזירין אותו ומשני הא דלדבר הא
דלא (ד) אדבר הא דלא אדבר לא טל
ולא מטר לכך מחזירין אותו הא דהזכיר
של טל ומטר ולא נהירא דפשיטא אם
הזכיר שניהם דאין מחזירין אותו ואם
לא הזכיר כלל פשיטא דמחזירין אותו
אלא ודאי יש לפרש הא דלדבר טל
הא דלא אדבר כלל לא טל ולא מטר
לפיק מחזירין אותו אצל אם הזכיר
טל אף צימות הגשמים אין מחזירין
אותו לכך יש בני אדם שאומרים כל
שעה טל ממון שיהם רגילים אם כן
צימות הגשמים אם שבת מוריד הגשם
אין מחזירין אותו: **מעה** ווא
הזכיר ש' ראש חדש בעבודה חוזר
לעבודה. ובהלכות גדולות פ"ה דוקא

אם לא עקר רגליו אינו נרץ לחזור לראש ולא לצרכה השנים
אלא חוזר לשומע תפלה וכן משמע בירושלמי פ' אין עומדין" דקאמר
אם לא שאל בצרכה השנים מחזירין אותו ולהיכן חוזר ר' שמעון
בשם ר' יוחנן אמר צ"ח אם עקר
רגליו חוזר לראש ואם לא חוזר
לעבודה ה"נ אם עקר רגליו חוזר
לראש ואם לא חוזר לשומע תפלה
לאומרו בשומע תפלה וירושל' קאמר
לשומע תפלה כי לא עקר רגליו מיהו
הירושלמי פליג אגמרא דידן בצורות
גשמים דהכא קמי לא הזכיר גבורות
גשמים מחזירין אותו ולא קאמר
לשומע בשומע תפלה וירושל' קאמר
אם לא שאל בצרכה השנים אומרה
בשומע תפלה ודכוותה אם לא הזכיר
גבורות גשמים צמחית הממים
מוזכר בשומע תפלה ומה אם שאלה
שהיא צמחית אומרה בשומע תפלה
האומרה שהיא מריות לא כ"ש אלא
דכדא לאתא ההם דחוזר בצורות
גשמים לשומע תפלה ואפשר להיות
שהגמרא שלנו לא חשש לפרשו משום
הקל וזמור כדלמא בירושלמי והא
דקמינא לא הזכיר גבורות גשמים
מחזירין אותו אידי שלא הזכיר כלל
בשומע תפלה והא לימא דהא צמחית
מוקי האי מימרא צמור קודם שומע
תפלה משום פירכא דשאלה וירושלמי
קאמר היה עומד בטל והזכיר של
גשם מחזירין אותו פ' צימות הקץ
ופריך והא תניא בטל וצורות לא
חייבו צמחית להזכיר והכי פריך כי
הכי דאם לא הזכיר כלל מטל אינו
עומד ואם היה רוצה להזכיר מוזכר
ה"נ אם עומד בטל והזכיר של גשם
אין לחוש דלא גרע מלא הזכיר טל
כלל ומשני דלא דמי ההוא דמקל ומנלי
להוא דמנלי ולא מקל פ"ה מקל
כלומר אינו דומה כשעומד בטל
והזכיר של גשם שהוא סמך קללה למי
שאינו מוזכר כלל לא טל ולא גשם
שאינו מקלל וכן הלכה למעשה שאם
עומד בטל טל והזכיר של גשם
דמחזירין אותו ואם לא הזכיר משניהם
כלל אין מחזירין אותו והכי קאמר
בירושלמי קא' בגשם והזכיר בטל טל
אין מחזירין אותו ופריך מהכא
והתניא או שלא הזכיר גבורות גשמים
מחזירין אותו ומשני הא דלדבר הא
דלא (ד) אדבר הא דלא אדבר לא טל
ולא מטר לכך מחזירין אותו הא דהזכיר
של טל ומטר ולא נהירא דפשיטא אם
הזכיר שניהם דאין מחזירין אותו ואם
לא הזכיר כלל פשיטא דמחזירין אותו
אלא ודאי יש לפרש הא דלדבר טל
הא דלא אדבר כלל לא טל ולא מטר
לפיק מחזירין אותו אצל אם הזכיר
טל אף צימות הגשמים אין מחזירין
אותו לכך יש בני אדם שאומרים כל
שעה טל ממון שיהם רגילים אם כן
צימות הגשמים אם שבת מוריד הגשם
אין מחזירין אותו: **מעה** ווא
הזכיר ש' ראש חדש בעבודה חוזר
לעבודה. ובהלכות גדולות פ"ה דוקא

נד א ב מ"י פ"י מ"ה
תפלה הלכה י סמך
עשין ט טו"ט פ"ה א"ח פ'
הכז ט"ף ה':
גה ז מ"י פ"ד פ"ד שם
הלכה טו סמך שם
טו"ט פ"ה סמך לה ט"ף פ'
ז:

גה מ"י פ"ג שם הל' ד'
סמך שם טו"ט פ"ה א"ח
פ"י ט ט"ף פ"ה וכו' ר"ה
ט"ף פ"ה:

גה מ"י פ"ד שם הל' ט'
מ"י ט ט"ף פ"ה וכו' ר"ה
פ"י ט ט"ף פ"ה וכו' ר"ה
גה ז מ"י פ"ה סמך לה ט"ף פ'
דעת הלכה ד' ופ"ד

הלכה ג:
גה ז מ"י פ"י מ"ה
בכרת. [ש"ס] וכו'
המלה והכ"ה פ"י קמח טל
המנחה (ששמיטת) סמך
עשין (מ) וי"ן טו"ט
א"ח סמך קמך ט ט"ף ד'

הנהגות וצינונים

[א] בכל הדפוסים הגירסא
שונה ולא הזכיר של ר"ה
בעבודה
בהודאה חוזר לעבודה
ותיבת "חוזר לעבודה"
והמהרש"ל (א"ח)
(דפוס) הוא שהיה
לפנינו ע"פ הנוסח"ה (ד"ה)
טעה ולא זכינו לבא
לסוף דעתו בזה. ועיין
בש"ח. שאמרינו בזה.
וצירטא חשונה בזה גם
הב"ה והמהרש"א וברא"ו
ח"ה ר"ה פ"י חס וכו'
הענין הכפף בשנה פ"י
מהלך תפלה ח"ה (דק"ס)
גירסת פני הנוסח:
[ג] גירסת רש"י וחס"ה כל
פסוקי וכו' יבול צומר
תחנונים (גנו וסוף) ר"ה
הנהגות הגמרא ורש"י
[ג] עין מנחת וצ"ח
שקדוק ע"י דור ירושע
בבביתא אינו אומר כמו
שהוא אומר כמשה,
ובבביתא גמ' ר' יוסי
וכי' בתוס' ור"ה, ועיין
בהנהגות הגמרא ורש"י
והמהרש"א ברא"ו ט"ף
ד"ה ר"ה אומר: [ד] וצ"ה
רש"י בחורש"י אגרוף
(גלוין) שגורם ברא"ו
עבור. ובעבור.
הענין עברה כעבור
ע"י שבען עקב יליא
תיבת "כנון": [ס] עין
מהרש"א ברא"ו שבת
דאפשר שרש"י
ברא"ו שמוע תפלה
עמך ישראל: [ז] בתוס'
רבין פ"ה גופא. וכו'
פ"ה מקל: [ח] גיל
פסק (מהרש"א אדלר):
[ט] **בענין** לא כע"ל
וכי' שם ברא"ו:
וכי' נדביל דע"ל לא
(כ"ה ברא"ו כאן וכו')
ט' נדביל. שהתפלל
ועשה (ואת מנחתו):
[י] ע"י ב"ה א"ח ט"ף פ"י
קכ"ד דתמיח מה הריאה
מסתכר ר"ה הא רבן
פליגי עליה דר"ה ואמר
דאינו פוסק אלא את
שאינו בקי:

הוא ואיך נוקצלין גרים וזנה הא לא שייך תי' הראצ"ה הכ"ל ואולי זרע ענוק הס ומשור שחור ונלי דלכ"ע יא חיישי ל"י ורק עומן ונואז דהס אונות שליוות הוו ומשור הונלי וענוש צצית האולר חלק אות צצית (כלל טי אות י"ג), ושי תשצ"ן ונהגים ק"י תקל"ה דכ"ג כדצרי ראצ"ה הכ"ל עש"ה: — שם טרוקו גלי דלא ליתי כ"ו כ"ז כ"ח כ"ט א':

ש"ס אלא לדורש י"ג תלתא שבתא וראצ"ע חדא שבתא כ"ז ע' בגליק הר"פ דיותר נכון לגרוס תתי תחת תלתא ושכן הוא בהקדמות פיה"ע להרנוצ"ס ליצונות וכן ונלאתי עוד צחידושי הר"ה קנהדרין י"א ז' שבי ח"ל וי"א בי לאחר שהעלוהו והחזירוהו ונתנו לו שתי שבתות ולראצ"ע שבת אחת כ"ו וכן הוא ג"כ צח"א לנהרש"א חגיגה ג' א' ד"ה של נ"י היתה: — שם ב' אסור לו לאדם שיקדים תפלתו לתפלת הציבור כ"ז ע' שרת הרצ"פ ק"י ע"ה:

ש"ס יה"ר שתהא מורא שנים עליכם כמורא צמר ודם, כ"ז ע' שרת ונהר"ס צר צורק החדשות ק"י תתק"ד דב' לענין וינתק צצית שנתה צנה להניקה והדירי את הוניתקה על דעת רצ"ס שלא תחזור עש"י רצ"ו יעקב כ"ו והצ"ח רא"י ונדאונר"י צבתות ק"י צ' דר"ג שרל לדצי ר"ש גלותא ליתן הצן לנינקת כדי לינשא ויד ושוס דנואיונות ר"ש גלותא לא תחזור צה הוניתקה כ"ש הכא דנדרה ערירי וחלקו עליו ואמרו דלא דנוי ונוראת הונוקס לנוראת צ"ד כדאונר"י צברכות וזו"י שיהא נורא שנים עליכם כמורא צ"ד כי הש"ת ק"ל רחום וחנן הוא כ"ו עכ"ל וע"ע שם ק"י תתק"כ צתצות ונהר"י נולופנהיים ש"י ונהא שאונרת שיהא יריאה לזות לפניו לא תהא כהנת כפונדקית את הקצ"ה אינה יריאה ותה"י יריאה ונעלה ואצ"ג ד"ש צ"י אדם שהס יר"ס ונצ"ד יותר ונהקצ"ה כ"ו גנצ הא לא שכיח עכ"ל והרי זה היפוך הך דק"י תתק"ד וי"ע צאונת אהך דק"י תתק"כ ונהך דכ"א דאונר רצ"ו לתלמודיו כן וזו"י כ"ו:

ב"מ א' אונר אצ"י גוירי טבא לא ה"י צ"ש כ"י רבא אונר כ"ו כ"ז ע' שרת שבות יעקב ק"י ע"כ דהלכתא כרצ"ה דכ"א וזו"י עש"י דהלכתא כרצ"ה לגצי אצ"י לצר וינצי"ל ק"ס וכן י נדצרי הר"ק כ"א דל"ן דל"ן הלכה כאצ"י: — שם שהרי יוחנן כ"ג שיוש צבהונה גדולה שוורים שנה ולצוקק נעשה לדוקי, כ"ז ע' שרת תשצ"ן ח"ג ק"י קל"ה דהו יוחנן כ"ג חשונותא אצ"י של ונתתי צעל הנכ ונקתפק שם התשצ"ן צלשוכס ונתתי צ"ו של יוחנן כ"א גדול אס תצות כהן גדול חחרים על ונתתי או על יוחנן:

ש"ס ב' ואס ק"ס חזר לראב"י כ"ז פשוט דאס חבר תב"ד של ק"ס ש"ס אלוס לא תשצ"ן ק"ס עדיין וחתר רק לעצודה דצבה"ה תב"ד כדצ"ר דנוי וכן צברכות כמורא צירושלנוי צונבלתין צהרואה הלכה צ' ה"י יושצ צצית הככ"א כ"י אס יכול ללאת ולצרך צתכ"ד י"א כ"ו וע"י ש"ע א"ח ק"י תתק"כ קע"י צ' ושרד יותר כ"י ד"ש כ"א שיעור גדול יותר ונתכ"ד לפי ונה שכתב הרע"ז"א שצל הר"ק דברים שרת י"א דק ל"ו י"א ונרפי הר"ק דשינוא דתכ"ד כד"ד צבה"ה הוא ונא"ס דכ"ד שיעור זה רחוש נורחשן שפותי צצ"ר ראשון וכאלו הוא ונצ"ר גד"ן עכ"ל וז"ל כ"ב לפי הנוצ"ר צצ"ס ונגילה כ"ז צ' אהך דונתפלל לר"ך לשחות כדי הילוך ד' אונות קודם שישתין ואונר שם עמאל ושוס דכ"ד הילוך ד' אונות תפלתו קדורה צצ"ו ורחוש נורחשן שפותי ע"ש וא"כ שיעור כ"ד הילוך ד' אונות תפלתו ד"ו ונויאל כתכ"ד צבה"ה וא"כ כל שחבר הוד שיעור כ"ד הילוך ד' אונות לא חשצ"ן ק"ס עדיין ואין לו לחזור רק לעצודה ודוק כי זה חידוש דין צצ"ד:

חידוש דין צצ"ד:

סס

כלל דצר ולא חלה עליו אכילות אף שהתפלל והזכיר הצדלה ואין כ"א חרצ"ה אחר ריכ"י כלל:

ש"ס כו"ד תפלת ערבית רשות כ"ז ע' כל"ז ק"י ח' ח"ל וכי הרנוצ"ס ז"ל לכך לא תיקנו קדושה צברצית ופסי שהיא רשות ופליגאגא והבתי"ז ונה ד' חלקין שואל ונענך ואח"כ אל תיקרי ונה אלא ונלה ונלא צ"י צברכות שכלילה צוניין נאה [כ' דציצת צ"י כ"ס ונלי כ"ג והס י"ע צברכות דהפלה וד' דק"ב] אלא ונה ר"ל תפלת ערבית רשות ר"ל כ"ס צרשות האדם לאוורה צצ"ר וקודם טקיעת החמנה לולי ק"ש שח"צ אדם לאוורה עם הכוכבים וכן היו עש"ס ח"ל ציו"י פוליו הקסר שגור שוד וצ"טל דהס והיו הולכים קודם טקיעת החמנה לצ"הכ"י ונהתפללין תפלת ערבית וכשה"י לילה היו אונרים ק"ש צציהם עכ"ל והנה דצ"י חידוש ותינוה ועיין לעיל חוקי צ' א' ד"ה ונאיונותי והקושי שהקשה הא י"ע צברכות דהתפלת ערבית הס ונמנין הנואה צברכות דהס חיוצ כונצור צונמות (ו"ג צ') ח"צ אדם לצרך ונאה צברכות צכל י"ס וא"כ איך אפשר שתה"י תפלת ערבית רשות הנה צפשינות לא קשיא ד"י ונל חיוצ ונאה צברכות אפשר לננולינהו צאקפרנקי וננדי כי היכי דעצ"ד ר' ח"א צר"י דר' ח"א צצתה וציונות טבא כונצור צונמות שם אלא דבחול לא הולך לכך כיון צצאונת ה"י ונתפלל ערבית אצל לח"צ צתפלת ערבית ונכה זה ה"י א"א כיון דאפשר להשלים הנואה צברכות ע"י עניינים אחרים ואכן אונר"י רק דונפת חיוצ התפלה צעלונותה תפלת ערבית היא רשות אצל לא ח"ירינן צענין חיוצ הצברכות והאי דאס לא י"שלים הנואה צברכות צעניינים אחרים ודאי יוכרח להתפלל ערבית צצ"ל השלונות הנואה צברכות אלא דהא לא ח"ירינן רק צחיוצ התפלה ונפתת עצונות עיין התפלה ח"פ:

ש"ס אתו ואונרו ל"י יחא ל"י לנור דליהו ר"ש ונתיצתא אונר לכו חז"ל ולי"ך צאכ"י צת"י כ"ז דונאנו ירושלמי פאה פרק ח' הלכה ו' ר' עקצ"א צעין וננתי"א אונר להו נולך ג' צ"תא:

ב"ח א' אונר לה לישתנוש ח"י"ס יונא חדא צכב"א דנוקרא לננור ליצצה כ"ז ע' רש"י גי'ין פ"ה א' ד"ה ז' צתי דינין דצ"ד שלא עונד שנה שלימה לא ויקרי צ"ד: — שם הי"ו דקאונר ראצ"ע הרי א"י כ"א שצעים שנה כ"ו כ"ז ק"ע ונדצרי הנוכילתא צא פרשה י"ו דאונר גס ר' יוש"ע כ"ה הרי"י כ"א שצעים ולא זכ"ר לדצ"ר זה צל"י היום: **ש"ס** וכי עומן ונאז צונקונן הן יושצ"ן צבר עלה קנחריצ וצכלל כ"ו וכל דפרש נורוצא פריש, כ"ז ע' קידושין ע"כ א' הונוניא איכא צצכל כולה ענויחא ונצי"ק ועיין ירושלמי דנולי פרק צ' הלכה א' וננעה גר שצא להתנ"י"ר ח"ן ונקצלין אותו א"י אונר ונענון ונאז הוא כ"ו ועיין צש"ת ראצ"י ק"י ק"א (ד"א י"א דפוס קראקא) דכצת שלא ידע להצין התי צירושלנוי ה"ל וכי דקושי ה"ל קשה צאונת לר"ו דחיישי לננושטא ד"א"י איך ונקצלין גרים יחוש שונא ונענון ונאז הוא וע"ש ת"י צסם רצ"ו ונשה הכהן דכ"י היכי דרש"י וננר וודאי הוא דלא י"א הא ספק י"א הי"ז דרש"י ענוני וודאי הוא דלא י"א הא ספק י"א ע"ש ונ"פ"ה הא דלוי כ"א וכל דפריש נורוצא פריש לננורא דנוילתא אונר כן דאיכא מני חוצא ור' יוש"ע לננוני דלא ח"י"ס לננושטא צצונות ק"ט א' אצל לננן דח"י"ס לננושטא הטעם ושוס דגס ספק שרי וי"ע עוד לפי הנוצ"ר צצקיקהא פיקקה דכור את אסר נעשה לך ענוק דל"ן ונקצלין גרים ונח"ר ענוק וי"ך ל"י נוקרא ע"ש [וכ"ה גס צונכילתא וצפ"ה] אי"כ לנ"ד דחיישי לננושטא יחוש צכל גר שונא ונח"ר ענוק

אונר התפלה

לא ששתי בתקלת חבירי

בגמ' מס' מגילה (כ"ח ע"א) שאלו תלמידיו את רבי זירא **במה הארכת ימים, השיבם כך, מימי לא ששתי בתקלת חבירי. וקשה ובי מדרגה היא זו שלא נהנה בצערו של חבירו ומה יש להפאר צוה ומדוע וזה צעיר כך לארכת ימים.**

ומסביר הרה"ק רבי יצחק מזורקא שהטנה שאלו היה צצית רבי זירא מאורע משמח וצצית שפניו היה מאורע עוז לא הי' רבי זירא יכול לשמח בשמחתו שלו תזכיר שחבירו שכן נגע ללבו וכאז לו כאלו היה זה כאז שלו וזה פירש המילים לא ששתי צמחה שלי משום שנודע לי על תקלת חבירי ונערו דוחה את שמחתי ועל כך וזה רבי זירא לארכת ימים (שיחת שרפי קודש א קנב).

לקבל חבל באהבה הוא כגולה לאריכות ימים

ואברהם זקן צא צימים, והיינו דלמה וזה להיות זקן ושצע, כי מהרהר ח"ו אחר מדותיו של הקצ"ה, מה שעבר עליו קבל צאהבה, ולצרכה היה נחשב אללו, ואם היה ח"ו מהרהר היו אומרים לו עלה השמימה ותראה כי הכל לטובתך, לכן טוב לו לאדם שלא להרהר ולהשאר בחיים (תורת שמעון).

אריכות ימים הוא כמו מצות צדקה שהקב"ה חונן ונותן בדי שיזכה אחרים

עפ"י ש"הר"ם אלשיך בפסוק נתן לתן לו ולא ירע לצדק וגו' (דברים טו, י). ומורף הדברים שהשי"ת נותן לצדק היות למען יתן לעניים, וזה אומרו נתן לך, למען נתן לו משלו [משל עניים], לך ולא ירע לצדק וגו'. ועל דרך זה למי שכבר השלים נפשו השי"ת נותן לו אריכות ימים ושנים למען ישפיע מטובו להשלים לזולתו, והוא ממש צדק צדקה שמשפיע ה' לצדק היות צעיר העני כאמור (י"ט לב פ' חיי שרה).

שני דרכים לזכות לאריכות ימים לימוד התורה ולהעביר על מדותיו

בתיב צמשלי (ט, יא) כי צי ירצו ימיה ויוסיפו לך שנות חיים ושלוש. שמעתי מן מחותני הגאון המפורסם

חכם צבי ו"ל אשר היה אצ"ד ומו"ל צקהלמינו ק"ק לצוץ והגליל יצ"ו, פירוש הפסוק הוא על דרך שאמרו במס' חגיגה (ד' ע"ב) גבי מרים מגדל שיער נשיא, דשאלה אח"כ סוף סוף הני שני מאי עבדית, אמר אי איכא צורא מרבין דמעביר צמילי מוסיפנא ליה יע"ש, הרי יש שני דברים להשיג בהן ארחות חיים, האחת האהבה ע"י למוד התורה כאמור כי צי ירצו ימיה, השנית ע"י מעביר צמיליה.

והנפקא מינה צנניהם הוא צחרת, חדא דהשגת חיים ע"י למוד התורה יש לו להיות צלום עם כל איש, משא"כ השגת החיים ע"י מעביר על מדותיו צריך למחלוקת, ותו דאריכות ימים ע"י מעביר על מדותיו מוסיפים לו ימים של השני, ואם נגזר עליו שנים רעים ולא טוים מוסיפין אותן השנים ממש לזה המעביר על מדותיו, משא"כ צהשיגו עפ"י התורה ישיג לשנים טוים, ובמס' יומא (ע"א ע"א) שנות חיים איזוה שנות חיים וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינם של חיים, א"ר אלעזר אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה עיי"ש.

וזה שאמר כי צי ירצו ימיה, התורה מתפארת שזה ירצו ימיה, וכי תימא הא וזלחה ג"כ נוכל להשיג אריכות ימים ע"י העצרת מדותיו, לזה אמר ויוסיפו לך שנות חיים הן הן שנים טוים, משא"כ ע"י העצרת על מדות יהיה לפרקים שנים רעים כאמור, ועוד ושלוש יהי לך שלום, ודפח"ח (לחם שמים סופ"ו דאבות, שביל הישר אות לד צס ס' טעם מן המובא, גם צספר חות יאיר הנרשם צס' ארץ חמדה פ' תצא).

אריכות ימים של הרה"ק מצאנו זיע"א

בשמחת נישואין שערך הרה"ק מראפשיץ לאחד מיו"ט לשו תלמידיו הרה"ק מרן הדברי חיים והרה"ק רבי שלום מקאמינקא צגדי קצנים עניים, והעמידו סולם ואנשים החזיקו בו, מרן הד"ר עלה עליו מלך אחד והרצ מקאמינקא מהלך השני, אך מרן הד"ר עלה גבוה יותר מהרה"ק מקאמינקא, נענה הרה"ק מראפשיץ להרה"ק מקאמינקא, 'שלוש, הוא עזר עליך, וכן היה שמרן הד"ר האריך ימים ונסתלק צעירה טובה מפורסם לרצון של ישראל. ולעומת זה נסתלק הרה"ק מקאמינקא עשרים וארבע שנים קודם, ולא הספיק אורו לזרוח על פני תבל. סוחר אחד שנוכח צחונה ונסע ללייפניק, סיפר לחותנו

הסימן מבואר כבר, שהוא על קושיית המקשן מה שיש עוד אותם שמלכו בכיפה. ועי' פרקי ר' אליעזר פ"א שחשב עשרה שמלכו בכל העולם.

שם כ"ה א'. בל"ת עקן נשפה סימן. הוא סימן על מה שפתח שם כברייתא, יש נקרין ומתרגמין ויש נקרין ולא מתרגמין ויש לא נקרין ולא מתרגמין, מעשה בראשית, מעשה לוח ובנותיו, מעשה תמר ויהודה: מעשה עגל הראשון, (מעשה) קללות וברכות, אזהרות ועונשין: מעשה אמנון ותמר, מעשה אבשלום, מעשה פילגש בגבעה, הודע את ירושלים – נקראים ומתרגמים. ואלו נקרין ולא מתרגמין רעבדן סימן, מעשה ראובן, מעשה עגל השני, ברכת כהנים, דוד ואמנון.

זהו ביאור הפשוט של הסימן. – מכאן אנו רואים כמה גדול כוחם של הסימנים, שכן הסימן אנו יודעים אמתת הגירסאות, ובא וראה כמה צדקו דברי מרן הגר"א ז"ל שמחק מתחלת הברייתא "ויש לא נקרין ולא מתרגמין", שבאמת אינם גם לפי גירסא זו רק הך דדוד ואמנון כפי שהוא בגירסתינו, והרי הסימן הולך ומטפח על פני הגירסא הזאת, שצ"ל כמו במתני' נקראים ול"מ, וכמו שהוא הסימן רעבדן.

והנה בהסימן "בל"ת עקן נשפה" מרמז העין על עגל הראשון, ובמלת רעבדן על עגל השני, וא"כ עדיין אין הסימן מובהק. וצ"ל דכיון שנכלל עם הסימן של הראשונים שרובם כן מן הסתם לעגל הראשון קאמר, וממילא דהסימן רעבדן על השני קאי.

וק"ק על סידור המאמרים, שאינם כפי סידור הזמנים, דפילגש בגבעה מוקדמת למעשה אמנון תמר ואבשלום.

והנה ביאור מלות הסימנים פשוט הוא, "בל"ת" הוא לשון בלייתא דפרסא, בחולין ח' ב', "עקן" ל' צרות רבות ר"ל, עי' סנהדרין י"א א', "נשפה" הוא לשון דילוג ממקומו.

רעבדן א"ל ביאור, ונ"ל שצריך לחלקו לב' חיבות "רעב דן", ר"ל שדן רעב, או דן בצירי. וי"ל שיותר טוב להפסיקו בב' חיבות, דהשנים האחרונים אחד הוא מעשה אמנון במקום שנמצא שם שם דוד, והוא בנביאים, והראשונים הם ג' ענינים ונמצאים בתורה.

שם כ"ה ב'. אמר רב הונא בר מנחם משמיה דרב אחא בריה דרב איקא שרי ליה לבר ישראל למימר ליה לכותי שקליה לע"ז ואנחיה בשי"ן ח"ו שלו. אמר רב אשי האי מאן דסני שומעניה שרי ליה לבוויי בגימ"ל ושי"ן.

שם כ"ז ב'. ולפ"ן סימן. הוא סימן על התנאים (ואמוראים) ²¹⁸ שנזכרו בסוגיא זו

שנשאלו מתלמידיהם במה האריכו ימים, א' ר' זכאי, ב' ר' אלעזר בן שמוע, ג' ר' פרידא, ד' ר' נחוניא בן הקנה, ה' ר' נחוניא הגדול.

אך תמוה שלא נזכר בהסימן גם ר' יהושע בן קרחה שנשאל מרבי ג"כ במה האריך ימים. וגם אינו מובן טוב הסימן הזה.

שם ל"א א'. ושאר ימות הפסח מלקט וקורא מענינו של פסח מאפ"ו סימן. פרש"י משכו וקחו, אם כסף תלוה, פסל לך, וידבר שבכהעלותך.

הנה אח"כ מסיק אמר אב"י והאידנא נהוג עלמא למיקרי משך תורא, קדש בבספא, פסל במדברא, שלח בוכרא.

והוא דבר חידוש שרב פפא שה' מתלמידי אב"י אמר מאפ"ו ואב"י שקודם לו אמר והאידנא נהוג עלמא, ואם ר"פ אמר דבריו על הברייתא, לבד מה שתקשה מה לנו ליתן סימן במה שהיו נוהגים מאז, עוד תקשה לנו דלהברייתא לא היו שני ימים טובים בראש החג וא"כ הל"ל עוד קריאה לימות החג שהם חוה"מ, ומ"ט נקט מאפ"ו שהם רק ד'.

ואולי דאה"נ שהיה כופל באחד מימי חוה"מ קריאה אחת, אך לא נתפרש לנו איזה הקריאה שנכפלה, ורק דכיון שכולם נקבעו רק להזכיר בהם מעניני החג, א"כ כל הקריאות שוות לכל הימים, ורק שכן הוקבעו אבל אינם לעיכובא.

ולפ"ז י"ל דנ"מ לדידן כשהחליפו הפרשיות וקראו היום מה שהוקבע למחר דאינו מעכב, ויוכלו לעשות כמו שירצו, או שיקראו למחר אותה הפרשה שהוקבע לה, או שיקראו הפרשה שהוקבעה להיום, וכמדומני שכ"כ האחרונים²¹⁹. וכן הורתי זה רבות בשנים בס"ד לציבור אחד שמעו לקרות ביום א' דחוה"מ אם כסף תלוה, שיקראו למחר פ' קדש, והזהרתי שאותו הציבור עצמו יקבצו למחר לשמוע אותה הפרשה שחיסרו.

ובכ"ז כמדומני שהיא רשות דהא כל הפרשיות כבר שמעון בשעתן, רק לחובת היום יקראו פרשה המדברת מענין היום ודי.

תענית

ח' ב'. קיבוץ גייסות צדקה מעשה [צ"ל מעשר] פרנס סימן. הוא סימן על מאמרי ר' יוחנן באותו ענין של מעלת הגשמים, א' גדול יום הגשמים כיום קיבוץ גליות. ב'

219 אר"ח סי' ת"צ בערך לחם, והובא בפר"ח שם, ועיי' בפמ"ג א"א סק"ג.

[illegible]

יְרִידָה הָיָא: (ב) וְקָא מוֹתֵיב דַּפְּא
אֲחֵבְרָהָ. דף נגלל על חֲצִירו:
מִשּׁוֹם פְּשִׁיעוּתָא. שְׁמָא מִשְׁמַכּוּר שׁוֹב
לֹא יָקִיעַ וּמִחָךְ כִּי יִסְכּוּ הַדְּמִים:
כִּי קְאָמְרִין דְּמַנָּה לֵאפִיפּוּקִי. שְׁמַכּוּ
כִּבְרֵי הַמַּטָּע צִמֵּי הַסּוּפֵר וְאִינוּ מַעֲשֵׂב
לֹאֵלָּא לַחַם לוֹ דְּרַמִּים: אִלּוּ לֵאמֹר
וְתוֹרָה, לְהַתְפַּרֵּס כִּי כְשִׁלּוּם תּוֹרָה
וְקַסְדִּי דְּהִי"ה לְקוּמַת סֵפֶר תּוֹרָה:
שְׁאִינוּ בְּרִירִי לֵי, שֵׁט לוֹ אַחֵר: אִינוּ
רוּחָה סִימָן בְּרַבְכָּה לְעֵלָם. צִלּוּת
הַדְּמִים: שְׁמַכּוּר וְהוֹתִירוּ. מַכּוּ
אֲחֵבְרָה מִן הַקְּדוּשׁוֹת לֵלְלוּ וּלְקוּמוּ
מִתַּנְתָּא הַדְּמִים קְדוּשָׁה מַעֲשֵׂה
וְהוֹתִירוּ מֵהֵן: אַבְל גְּבוּ. מַעֲשֵׂה

ה' חפץ. להראותם
ולפקות אויבם לנען דקו
ולכן הוא מגדיל ומאדיר
לכם תורה [ישיעה מב, כא].
אָמֵן מַהֵּא מִיָּבֵּה דְּוֵדִי
מִמַּחְמִיץ לֵאמֹר כּוֹלֵה דְּוֵקֵּא
אַלֵּא מַדָּא מִיַּיִיחוּ דְּוֵקֵּא אִוּ
יִשְׁעֵא אִוּ סִפּוּסֵּא וּמִנָּה אִדִּיק
אֵבֵּוּ הִיֵּא וְלֵא דִּיעֲשֵׂי הִי
מִיַּיִיחוּ דְּוֵקֵּא דִּגְמַר
מִיַּיִי [ושבת קכא]. אָמֵן

בכח"י נוסף פ"יג' בה: [3] בכח"י נוסף ו' את
י קמיבעא פ"ן כגון: [7] צ"ל שאני תלמוד
וא צריך לו, כלומר צורך גדול למוכרו (חי'
א בשאלות פרשה נח סי' ה' (גליקן): [1] ברא
תת (וכ"ש): [5] בכח"י נוסף בורסיא וצ"א
חזק ורש) וראה חשק שלמה ע"י לעיל כו ע"א בה

מאתר אוצר החכמה

כוותיה דרב פפי מס

בוותיה דרב פפי מסר
לוי בהכ"נ מותר לעש
דרש בר קפרא מאי ד
ה' ואת בית המלך וא
כל בית גדול שרף ב
בית המלך אלו פלג
בתי ירושלם כמשמ

שמעו דל"ז בו תפלה מ"ד

למען צוקו גייל תורה
עשה ארישע וואלישע שם
הוא דאמר מקום שיש
לעשותו בית ד' ו
איבעיא להו מה למי
דלא כיון דליכא
תורה לא יקחו ספריי
יעבר כי קמיבעי
וחומשינן בכתפות
חומשינן ולא חומשינ
מפתחות חומשינ
בכתפות ס"ת הא

התנו שבעה טובי הי

שנת פרשת דמיתא

(מבקרא): [ג] בכת"י הגרסא אנה
תלמוד (דפו"י שלפני הצענזור):
"א, וכ"ה בכמה כת"י: [ו] נ"א
ה הנוסח למו"ל, (או למיהדר):
דגא לכורסא אסיר, פירסא
וציונים אות [ז]:

תמו tablet.otzar

משמע דהלכה כר' יהושע

העמק דאס קנו מן הדמים
היה והותירו דמוחר לעשות
כל מה שירצו אפילו בלא
התנאי המ"ל דלא:

רצ

הַנֶּאֱמָר הַגְּדוּלוֹת אִשֶּׁר
סֶדֶר הַיְּהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי
בֶּן לִוִּי בֵּית הַכֹּהֲנִית
אֵל יִקְוָה סִפְרִים וְכוּ';
לֹא מַעֲלִי לִיה אִמֹר
תֵּא שְׁמַע אֲבָל מִכְרו
יִדְדָה שְׁפִיר דְּמִי מִתְּנִי
בַּמִּסְפָּחוֹת חוֹמְשִׁין
וְכַתּוּבִים בַּמִּסְפָּחוֹת
לִים מִית בַּמִּסְפָּחוֹת
זִי סִיפָא וְלֹא חוֹמְשִׁין
לִכְא לְמִישְׁמַע מִינָה

וְחֹמְשֵׁין ע"ג נְבִיאִים
וְחֹמְשֵׁין עַל גְּבִי תוֹרָה
אֵל הַכִּי מִיֶּכְרֵךְ הַיֵּכִי
וּפֹשֶׁר שְׂרֵי הַכֹּא נִמִּי
יִוְחֵן מִשּׁוּם רִשְׁבִּיג
שִׁיעֻתוֹתָ כִּי קֶאֱמִרִינִי^א
ר"מ ס"ז אִין מִוִּכְרִין
רַה שְׁפִיר דְּמִי דְּלִמָּא
אֵל תְּהוּ בְּרָאָה לְשִׁבְתָּ
אֵע"פ שְׁאִינוּ צָרְךָ^ב
ס"ט אוּ בְּתוּ אִינוּ
אֵל שְׁמִכְרוּ וְהוֹתִירוּ
הַתְּנוּ אֵבֶל הוֹתִירוּ
כִּי הַתְּנוּ מֵאִי הוּי
עֻלֹם שְׁמִכְרוּ וְהוֹתִירוּ
אֲנִשִּׁי הָעִיר אֵבֶל
דְּכֹסְפִיא נִמִּי מוֹתֵר

היה למכרז ס"ת ישן וליקד בדמיון
 במצביו לן לכתחילה ולא ואחטן לן
 יבצ"ב כן ואסקאן לילה למשפט מנהגה
 כשר שר כזה דלא אפשר למכרה: ולא לן
 מ"ה א"י מוכרין ס"ת אפילו לן
 כן קא במציע לן דמנח ס"ת ליכמר
 ודחיה ששא אשה ש"מ תורה בתורה שרי.
 כן בתהיה ליכמר א"י מוכרין ס"ת לכתח
 לן קא רבא יאכל וכנר ס"ת א' בתי אדמי
 אמו רבא לא שנו שאם מכרז אדמי
 לן דהמיס לא יקור אלא כנחט וכן כן
 כן מוכרין וכו' דהכנסה ודחיה מן
 כן מוכרין וכו' דהכנסה ודחיה מן

א מר"י פ"י מהל' ס"ה
ה"ל ה' טו"ש"ע י"ד ס"י
רפס סק"י יט:
ב ה' ד' מר"י ס"ה ס"ה
טו"ש"ע י"ד סמן פ"ר
סק"י א' טו"ש"ע א"ה סמן
א סק"י ב:
ג ה' ז' מר"י פ"א מהל'
מפל"ה הל"כ ט"ז ט"ז ט"ז
ט"ע א"ה סמן ק"ג סק"י
ה:
ד ז' ה' מר"י פ"ו מהל'
מנחות עניי"ה הלכ"ה ה'
טו"ש"ע י"ד סמן ר"ט
סק"י ו:

שנתקיימה המצווה ושלמה
והנזקים כגון עצי סוכה וד'
מינים שכלובם ושובר
תצוה אליו וכיוצא בהן
אין בהן קדושה אבל כגון
הלוטקומי ספרים ותפילין
ונרותיהן
ומזוזה ותקיע של ספר
וכיוצא בהן תשמישי
קדושה הן נתונים. **וכן**
כסא א"פ שממיתין בו
ס"ת לפרקים וכן פריסא
שכופלין אותה ופושטין
עליה ספר תורה או
פוסקין אותה על ס"ת
חבילי דחומשי וקמטרי
דספרי כל אלו תשמישי
קדושה הן נתונים

והייקנין ממתיחין דקחי
פשוטה מהא דתניא גוללין
ת"ש מניחין תורה ע"ג
דפא אהבריה אלא כשם
דקח בן דרש. והיחין התם
הו למכור יש ולקנות מר
שאני תלמוד תורה דאמר
ה. ת"ר לא ימכור אדם
ורואה סימן ברכה לעולם:
יקחו בדמים בית הכנסת
השנונים במחשבתו לא
נצות משרה להו לקנות מה

(א) יומא דף י. ע"ס,
(ב) נרכות ד., (ג) ג"ז שס
סוטה לו., (ד) [לקמן עט.
וע"ס פירש"י ד"ה אין
להס], (ה) צורך בשם
רבינו גרשום, (ו) יחזקאל
כט בא, (ז) [מכילתא],
(ח) פסחים נד. נדרים
לט.].

תורה אור השלם
(א) לָבֵן יִתְּנֶם עַד עַתָּה
יִלְדָּה יִלְדָּה וְיִתֵּר אַחֲיוֹ
יִשׁוּבוּן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
[מִכָּה ה, ב]

(ב) וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךְ
וְשִׁמְרְתִּיךָ כְּכֹל אֲשֶׁר
תִּלְמַד וְהִשְׁבַּחְתִּיךָ אֶל
הָאֱלֹהִים הַזֶּה וְזֹאת כִּי לֹא
אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם
עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר
דִּבַּרְתִּי לְךָ:

[בראשית כה, טו]
 (ג) וַיֵּרָא יַעֲקֹב מְאֹד
 וַיֵּצֵר לוֹ וַיַּחֲזֵק אֶת הָעֵצִים
 אֲשֶׁר אָתוֹ וְאֶת הַצֹּאן
 וְאֶת הַבָּקָר וְהַגְּמֻלִּים
 לְשֵׁנֵי מַחֲנֹת:
 [בראשית לב, ח]

(ד) תפל עליהם אימתה
ופחד בגדל זרועך ידמו
פאבן עד יעבר עמך יי
עד יעבר עם זו קניית:
[שמות מז, מז]

(ה) כִּאֲשֶׁר יָנוּם אִישׁ
מִפְּנֵי הָאָרֶץ וַיִּפְּגְעוּ הָרֶבֶץ
וּבָא הַבַּיִת וּסְמֵךְ יָדוֹ
עַל הַקִּיר וַיִּשְׁכּוּ הַנְּחֹשׁ:
[עֲמוֹס ה', יט]

וְשָׁאוּ נָא קְרָאֵי אִם
יֵלֵךְ זָכָר מְדוּעַ רֵאִיתִי
כָּל גִּבּוֹר יָדָיו עַל חֲלָצָיו
בְּיִלְדָה וְנִתְּכָבוּ כָּל
פָּנִים לִיחֻקָּו:
[יִצְחָק 5, ו]

(ז) לא יסור שכט
מיהודה ומחקה מבין
רגליו עד כי יבא שילה
ולו יקחת עמים:
[בראשית טז, י']

(ח) יְהִי שְׁמוֹ לְעוֹלָם
לְפָנֵי שָׁמַשׁ יִמּוֹן שְׁמוֹ
וַיִּתְפָּרְכוּ בּוֹ כָּל גּוֹיִם
יֵאֱשָׁרוּהוּ: [תהלים עב, יז]
(ט) וְהִמְלִיכֵנִי אֲחִיכֶם בְּזֹמַל

הָאָרֶץ הַזֹּאת עַל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתֶּם אֹתָם
וְאֲבוֹתֵיכֶם וְעַבְדֵּיהֶם
שֵׁם אֶת אֱלֹהִים אֲחֵרִים
יִמָּם וְלִילָה אֲשֶׁר לֹא

אֶתֶּן לָכֶם חֲגִיגָה:
[יִרְמְיָה מֵ, יג']
י' עַל אֱלֹהִים אֲנִי בֹקֵיָה
עֵינֵי עֵינֵי יִרְדָּה מֵיָם כִּי
רַחֵם מִמֶּנִּי מִנְחָם מִשִּׁיב

נִפְשֵׁי הָיוּ בְּנֵי שׁוֹמְמִים
כִּי גִבֵּר אֹרֶיךָ:
[איכה א, טז]
(ב) אֲבֵן חֲלִיטָה הִיא
נִשְׂאָה וּמִכְאֲלֶיהָ סִבְלָה

וַאֲנַחְנוּ חֲשַׁבְנָהוּ נְגִיעַ
מִכַּה אֱלֹהִים וּמַעֲנָה:
[שְׁעִיה נג, ד']

והקרבתיו ונגש אלי כי
מי הוא זה ערב את לבי
לגשת אלי נאם יי:
[יזמח ל, טז]

עֲלֵי הָאָדָם יִשְׁכַּח מִמֶּנִּי
עוֹלָם וְדוֹד עֲבָדֵי נָשִׂיא
יָקֹד וְלֹא אֹרֵךְ: [עמוס ה, יח]

שִׁמְשׁוֹעַ שִׁהִיָּה צִלּוֹת הַיָּמִים לְיִשְׂרָאֵל יִהְיֶה: אֲנִי חִלְקִי וּבִינִי אֶפֶסֶל
כִּי הִיוּ רִגְלֵיךָ לֹמֵר כֹּלֵם שֹׁמֵר וְכִי שָׂדִים וּשְׂדֵדוֹת וְאֶלְלוֹהֵי
לֹא חִלְקִי יִדְעָנָה וְלֹא צִלְקִי יִדְעָנָה וְלִי נִרְאָה
(דף 97.) לֶשׁוֹן חִלְקִי וּבִינִי לֶשׁוֹן חֹרֶשׁ כִּמוֹ צִוְּקָה וּמִצִּיבָה וּמִצְלָה

בבבל שאין סוס של
לך כל ארון וארון
ים מדי אוכל בן תבן
בא עד שתתפשט
תשעה חרשים שנאמר
יהי ידה ויתר אחיו
אמר עולא ייתי ולא
ייתי ולא איחמיניה
אזכי דאחיב בטולא

ועמד ורעה צנח ה'": אלא דר' חייא
צנח דלד שהיה עומד לומר כמה
צירות ותוספתות: "משנה. שכל
משה שהיה עומד לקבל את המורה:
מה שמו. של משה: ינין שמו.
כמו ינאי כל אחד היה דורש אחר
שמו: "פני שמש". עד שלא נצטא
היה שמו ינין וכינוי אחד מן" דברים
שלא נמצאו בכתובים: וינאי שמו.

שטענדיג גענומען געווען: "אויס דאס
 פֿען היינט. עדיין קען ניטע משמח
 געבן. מן חוקים: לוי ויורא דבי רבי
 מנורע של בית רבי: אי מן חייא
 הוא בעון רבינו הקדוש. אלס משמח
 מלכות שמים עכשו ודלי היינו רבינו
 הקדוש דסובל מחלולות וחסדי גמור.
 הוסיף דלמריקין צבא מלכא (דף קסו)
 ואס היה מלכות שמתו כבד רבי¹²

דניאל איז חמודות שמוך צווישן
גנוג אריות וחסיד גמור היה והאי
כגון לאו דיוקא ל"א כגון רבני
הקדוש כלומר אם יאמרו דוגמתו במים
היינו רבני הקדוש ואם דוגמתו
לממים רבני כגון דניאל איז חמודות
דוד אחר. שעתיד למלך עליהם:
אקים. הקים לא נאמר אלא אקים^ט:

בְּחַן קִיּוֹם יִשְׁפָּטֵנוּ קִיּוֹם. מִלֵּךְ וְשֵׁנִי
לֵב כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ מִלֵּךְ דְּכַמְבִּי וְדָוִד
מִלֵּךְ אֲשֶׁר אָקִים דָּוִד הַמֶּלֶךְ כֵּן שֶׁ
דְּכַמְבִּי שִׁמְעָה לֵהסֵּד וְלֹא כְתוּב מִלֵּךְ:
עֲשֵׂהָ. קִלְבָּא שׁוּרִי"ץ גִּלְעָד"ו וְאֵין לֵה
עֵינִים: שְׂאֹרֶה שִׁי' הוּא. שֵׁט לִי עֵינִים
לְהַלּוֹת וְנִגְלֹמְאִי הַנִּתֵּיט צֵה כִּךְ שִׁשְׁרָל
מִפְּנֵי גִּזְלָאֵה שִׁיט' הִי יִקְיֵה לֵהסֵּד אֲרֹל
אֲרֹל הַקּוּבֵדִי וְהַקּוּבֵדִי הַחֲמִיט

לֵּיהּ סוּסִיא בְּאוּרִייה אִמֵּר רַב גִּדְלָא אִמֵּר רַב עֲתִידִין
יְהִי אִמֵּר רַב יוֹסֵף פְּשִׁטָּא וְאַלָּא מֵאַן אֲכִיל לְהוּ חִילָק
מִדְּרַבִּי הִילֵּל דְּאִמֵּר אִין מוֹשִׁיָּה לְיִשְׂרָאֵל שֶׁכֶּבֶר
לְקוּד וְשִׁמְשׁוּאֵל אִמֵּר לְמֹשֶׁה וְרַבִּי יוֹחָנָן אִמֵּר לְמֹשֶׁה
עַד כִּי יָבֵא שִׁילָה בְּרֵי רַבִּי יִנְאי אִמֵּרִי יִנּוּ שְׁמוֹ

חֲנִינָה אָמַר^א חֲנִינָה שְׁמוֹ שְׁנָאמַר^ב אֲשֶׁר לֹא אֶתָּן לָכֶם
דָּחַק מִמֶּנִּי מִנְחָם מְשִׁיב נֶפֶשׁ וּרְבִנָּן אֲמַרִי חִיּוּרָא
וְסָבֵלְם וְאַנְחֵנוּ חֲשַׁבְנוּהוּ נִגּוּעַ מוֹכָה אֱלֹהִים וּמַעֲוִיָּה
וְיֵה אֲדִירוּ מִמֶּנּוּ וּמוֹשְׁלוֹ מִקְרָבוֹ יֵצֵא אָמַר רַב אִי מִן
יֵבִיאל אִישׁ חֲמוּדוֹת אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב עֲתִיד
יִבְרֹךְ אֵת ה' אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דּוֹד מַלְכֵם אֲשֶׁר אָקִים לָהֶם
^גוְדוֹד עֲבָדֵי נְשִׂאֵי לָהֶם לְעוֹלָם כְּגוֹן קִיסָר וּפְלָגִי קִיסָר

ה' למה זה לכם יום ה' הוא חשך ולא אור משל
 י מצפה לאורה שאורה שלי היא ואתה למה לך אורה
 והיינו

(ט) ועברו את יי אליהם ואת דוד מלכם אשר אקים להם: (יחזקאל 5: 10) (ט) וישם
 לעברו לענק אשר ישבו בה אבותיהם וישבו עליה חכה ובניהם ובני בניהם עד
 להם לעולם: (יחזקאל 5: 17) (ס) הוי מתאנשים את יום יי קמה זה לכם יום יי הוי

207

שאיין טוט מדי אויפ' ב' תבן. שמויליין הארונות חוז לקרקע ועושין
ממן אטסיס געלחמת גוג ומגוג: שאיין ב' דק' ובו'. כלומר עמדין
פרס ומדי לצא על צבל וללכה ונמללה' כל ארץ צבל חילות
פרסיס וקסיסה ומס צאס לאי' ולודים אוחה: עד שתפשוט מ'כות

שֶׁאֵין כָּל דָּקָל וּדְקָל עַל
פְּרָסִים נִקְשֵׁר בּוֹ וְאֵין
שֶׁבֶאֱרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין
אֹמֵר רַב אֵין בֶּן דָּר
מַלְכוּת הָרִשְׁעָה עַל יִשְׂרָאֵל
לֹכֵן יִתְנֶם עַד עַתָּה יוֹ
יִשׁוּבֹן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אִיחֻמִּינִיָּה וְכֵן אֹמֵר [רַבִּי
רַב יוֹסֵף אֹמֵר יִיתִי

בְּכָן אֵלֵי רוּחָהּ וּנְצִלָה שְׁמֵאלָהּ:
כּוֹפֵיתָא. רַעִי כְמוֹ רֵמָה כּוֹפֵת' וּסְכָר'
 יִרְדֵּנָה בְּצַבָּא בְּחַרָא (ד' ע"ג): **מָאִי**
מִשְׁכָּבָא. אָמַר לֵךְ חֲמִישִׁיתִי: **חֲבֵדוּ**
שֶׁ מְשִׁיחָה. גּוֹרֵלוּ וְלִקְמָן צַעֵי מִלֵּא הֵא
 לֵ"א חֲזַלְו פְּחָדִים וְחֲזַלִּים שִׁיחֵי יִצְחָק
 מִמֶּלֶךְ הָעוֹלָמִי כּוֹסֵכִים: **מְשִׁחוֹת** **ד'ה**
נָפִי. לַעֲלוֹת צוֹרֵעַ עַל כִּרְחַם שֶׁל
 אִמָּה: **חֲתָמָא.** בְּרִיבָא **שִׁיחֵי** **ד'ה**

דְּכּוֹפֵיתָא דְּחִמְרִיָּא
 [לְרִבְהָ^ב] מָאִי טַעְמָא
 שֶׁל מְשִׁיחָה וְחֲתָמָא שֶׁ
 אֵלֶּעִזֵּר מִהּ יַעֲשֶׂה אִזְדָּר
 מְשִׁיחָה יַעֲסוֹק בְּתוֹרָה
 הֵא תוֹרָה וְהֵא נְמוּלִית וְ
 גִּירוּם הַחֲמָא כִּדְר' יַעֲקֹב
 דְּהָא עֲשִׂיתָ מִיָּד כִּדְר' דְּחִמְרִיָּא

בְּרִאדִי רַמְי כְּתִיב (ח) וְכִתְיָא
בְּכָל אֲשֶׁר תִּחַךְ וְכִתְיָא
וַיֵּצֵר לוֹ שְׁהִיָּה מִתִּיבָא
כִּרְתִּנָּא (י) עַד יַעֲבֹר עֲנִי
עַד יַעֲבֹר עִם וְכִתְיָא
מַעֲתָה רַאווִיִּם הִיוּ יִשְׁ
בְּבִיאָה שְׁנִיָּה כְּבִיאָה
הַחֲמִישִׁי וְכִן אֲמַר ר' יוֹדֵד

סנטר רואה לנמוד שדותיו לקר
מירי השדות ודומה כמי שפגע צו
ארי: גבאי. גורם נס המלך: מי
שכל הגבורה של. הקב"ה מנטער
עצמו כיוולה ואומר צטעם שמעצ
העודי נכבס"י מפני שחל הארץ
אאבד אלו מפני אלו: פמ"א ש
מיע"ה ויש מזה. מלאכים ושראל:

מוטליין ברעב דומה פאר
משום דכתיב^א שאלו
מדוע ראיתי כל גבר
ונהפכו כל פנים לירקון.
אמר רבא בר יצחק א
שלו וזמאי ונהפכו כל
יוחנן פמליא של מלכות
דמדינת ישראל.

אבלוהו בימי חזקיהו אמר רב לא אברי עלמא לאא
מה שמו רבי רבי שילא אמרי שולח שמו שנאמר

שנאמר ^(א) יהי שמו לעולם לפני שמוש ינון שמו דבי רבי חנינה ויש אומרים מנחם בן חזקיה שמו שנאמר ^(ב) דבי רבי שמו שנאמר ^(ג) אכן חליינו הוא נשא ומכאוב אמר רב נחמן אי מן חייא הוא כגון אנא שנאמר ^(ד) חייא הוא כגון רבינו הקדוש אי מן מתיא הוא כגון הקדוש ברוך הוא להעמיד להם דוד אחר שנאמר ^(ה) ועתה יקם לא נאמר אלא אקים א"ל רב פפא לאב"י והכתבין

דרש רבי שמלאי מאי דכתיב ^ט הוי המתאזים את יי
לתרנגול ועמלף שהיו מצפין לאור א"ל תרנגול לעמלף א
י"ס ליתא בדפריי והוספו מהרש"ל ע"פ רש"י שבעי ויתר נראה דבעי הוא בשוש,
לאפויו הנינוסא בבתיי "אפילו פמילוי" (דק"ס); **כ** צ"ל **שבא** (באה"ט, וכי,
דפריי אדורווי, וכעייז בדפוס שונעווי, והוא בדיהי ב"ט, כה (דק"ס); **מ** צ"ל
רש"י שבעי ואם הוא מאיתן שמר כבד היינו דניאל; **פ** בגמ' כתיי ליתא תיבות אלו;

מאתר אוצר החכמה tablett.otzar.org

אנכי עמד. לפי שהיה
 ירח מעטו וזעקו (בראשית
 כ"ב, ט"ז). וירא אברהם
 שמה אחר הנהגה ונעלה
 ודעתו שהטעם גורם
 שזין ההטעם מתקיימת
 (ברכות ד', ע"א). שמו ירום
 ה' חטא. קטנוי מכל
 הפסדים. מהמעט וזכיו
 על ידי הפסדים והאמה
 ששעו עמו לכן אף ירום
 שמה משהטעמי
 תולגלגנו חטאי וירום לי
 להסמך. צד עשו (בראשית
 כ"ב, א'). ביאה ראשונה

שָׁבָא [לְאָרֶץ] מִמִּי יִשׁוּעַ.
בִּיָּאָה שְׁנִיָּה. כִּשְׁעֵי
מַגְלֹת צָבָל מִמִּי עֹזְרָא.
רְאוּיִים הֵיוּ יִשְׂרָאֵל
לְעִשׂוֹת לָהֶם נֶס. לְצֹא
מִן הַרְמָה [בְּרִכּוֹת שָׁם].
לְחַיֹּת מֵאֲרָמוֹ וּלְאֵל יִהְיוּ

מִשְׁחַעֲבִידִים וְלִמְלֹכוֹת אֲלֵהָם
שָׁגֵרִים חֲטָאִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל
בְּיָמֵי מֶלֶךְ רָאשִׁיו וְנִגְדוֹ
עָלֵיהֶם שָׁלָה יְעִזְקֵל אֵלֶּה
נִרְשָׁה דִּכְחִיץ מִי בָּסֵס
מֶלֶךְ עַמּוֹ (עוֹרֵל א) [סִפְּרָה
ד.י. א"ה שָׁגֵרִים
הַחֲטָאִים. וְלֹא הִלְכוּ אֵלֶּה
נִרְשָׁה בִּרְשָׁה, וְכֵן יָמֵי מֶלְכִּי
פָּרַס נִשְׁחַעֲבִידוֹ לָהֶם. לְמִרְשָׁה
וְלִמְשֹׁרִים
אֲמִינוֹ וְכִרְבוֹת שָׁמַיִם

סגנר. מפרש צנצנא צתרא
(סת.) גר ממוניא וקן
הממונה להיות בקי נחמה
גבול שדה כל איש ואיש
[בטיחין פו:] גר ממוניא,
עבד הממונה להגיד
ולאמורי תמוני השדות של
מי זה ושל מי זה והוא עבד
לשר העיר ור"ח פירש
סגנר שומר העיר
לשון טערה את הכרמים
(שה"ש א) ורשב"ם כ"ב

אם יִלֶּךְ זָכָר. אֵם
דָּקָר לִזְכָּרִים לִלְדָה שִׁיאָחוּס
חֲנֻכָּה מְיֻלָּדָה. חֲצִיצִית.
כִּמוּ מִחֲנוּי (וְיִמְחָה ל' ו').
חִיָּיקָ וּבִיָּיקָ אֲבִי
לָהּ. וְלֹא הַדְּבָרִים לִשְׁמָה
נִעְלָמָה הוּא (חֻלְדִּין יט.
ע"ש). אֵין מִשִּׁיחָ
אֵלָה הַקֵּב"ה.
יִמְלֹךְ בְּעָלְמוֹ וּיְהַלֵּם לְדָוִד
(לְקַמֵּי ע"ט). אֲבָן חֲצִיצִית
הוּא נִשְׂאָה אֵין לִי אֵל

כל מקום אלל עמה אלל
רוחם שלל מחמ' שפלותו
אל לו אלל מיוקר הים
מסורין. ואנחנו
חשבנדרו. אלל היט
קטרים שהול גאח למקום
הול אלל הים קן אלל מחולל
הים מפשעיו ממדח.
מעוותיו [ישיעה גג, ז']
אדיר. שר של [ירמיה ל,
כא]. הוי המתאווים וגו'.
האומרים ימחר ימשה

הגהות וציורים

העולם (יד יוסף) ואולי
משמע מזה שכן היתה
גירסתו כאן: [ב] ראה
שבע (גליון) מגיה נוסח
דפו"י "רבא": [ג] [ע"]
תוס' ר"ה יח ע"א ד"ה
רבה ותוס' יבמות קה
ע"א ד"ה רבא] (גליון):
[ד] בכמה ראשונים וכת"י
שאמר: [ה] ראשונים
וכת"י אמרי: [ו] צ"ל
ותתמלא (באה"מ):
[ז] יש להוסיף וחלקו

(מהרש"ל, וכו' ברש"י
שבע"י): [ח] "בארץ"
ליתא בדפוזי וברש"י
שבע"י: [ט] בדפוזי
האומות, וכן להלן
"אומות העולם" במקום
"עובדי כוכבים": [י] ו'
ורש"י בא למחוק "אפי'
ברש"י שבע"י): [ל] בע'
מצרימין (כאה"מ): [ג]

הודפס

רש"י ד"ה גיורא וכו'
לאו עשירי הוה.
ובנחיי פרשת יתרו
דעשרה דירות ממלכים בן
חם עד יתרו:

[illegible][illegible]

בעלמא קחני הכא ומילתא
וצה: מ"ט איבער, דכמיצ
לדלוג: במקום המנופת.
אלל העזים והניחמי: מ"ס

(6) אינהו עדיפי מיניה ד
 אינהו עדיפי מיניה ד
 נביא ואיהו עדיף מנבי
 לא חזו וכי מאחר
 איבעות אע"ג דאינהו
 חזי אמר רבינא ש"
 אף על גב דאיהו ל
 תקניה ^א לינשוף מד
 אי נמי לקרי קרית
 המנופת לימא הכי ע
 מינא ^א למרבה המש
 א"ר תנחום דרש בר
 מה כל מ"ם שבאמר
 סתום ביקש הקב"ה
 וסנחריב גוג ומגוג א
 הקב"ה רבש"ע ומו
 שאמר כמה שירות
 עשהו משיח חזקה
 חשלו ולא אמר שיר
 לכך נסתתם מיד פת
 רבש"ע אני ואמרת ל
 זה ועשהו משיח פת
 שנאמר ^א מכנף האתח
 לצדיק וגו' אמר שר
 צבינו עשה לצדיק זה
 רוי לי רוי לי אמר נביא
 יצאה בת קול ואמרו
 בוגדים בגדו ואמר ר
 עד דאתו בזוי ובזוי
 א"י קורא משעיר ש
 מה מליל וגו' א"ר יוח
 על הרוחות דומה ש
 אצל דומה אמרו לו ש
 ויחזקו ויחזקו ויחזקו

[illegible]

ישיעה שם. חָזַק לְרַעְיָם אִם חָזַק
לְמַחֵר הַקֶּן. שׁוּבוּ אִתּוֹ. מִחֲשׂוֹנָה
מֵעִירָם [שְׁמוֹת יח, טו]. כִּי יִרְדֹּף
יָצִיחַ. וְתִהְיֶה הַמִּשְׁרָה עַל שְׁבֹמֵי
הָאֵשׁ. וּלְמִאֲחָז הַקִּדְיָה [ישיעה ט, ה].
יִזְלַח אֶשֶׁר יִשְׁעִי לוֹ [יְשַׁעְיָה ו, יז].
הֵיטָל לוֹ לְגִמְלָה אֶל חֶזֶק עֲרֹפֹת מַלְאָכָיו
יִרְפֶּה כְּרִימָתָא אֵל. תַּחַת כְּבוֹדוֹ וְלֹא
יִשְׁתָּחֶוּ לוֹ [יח, יח]. וְהָיָה חֲסִידָיו
כְּעֶרְבֵי שָׂדֶה לִּי כִּי יִבְנוּ מִמֶּנּוּ וְהָיָה
כְּעֶרְבֵי שָׂדֶה לִּי כִּי יִבְנוּ מִמֶּנּוּ וְהָיָה

יועץ אל גטור אזי עד שר שלום: שחיווי ישראל. העוסקין במורה
כלקמן: תגלת פלאסר. שם אחד הוא דכמינ זימי פקח בן
רמליה בא תגלת פלאסר מלך אשור: אסנפר חד רבא חד ויקירא
חד: בלפי מנלה. כלקמן שמירפ ע"י מלח: אל ארץ בארצבם.

[illegible]

אמר שומר אתא בקר
ימים גנאי הוא לחזקיהו
שמענו צבי לחדש ג' ו'
ימים גנאי הוא למשה
זר שהעביר חרב חדה
ג' יורא עד עשרה דרי
ר הקב"ה יבא חזקיהו
לנו בן יתן לנו ותהי
שחוקו יה דבר אחר
פלנאסר ^ג שלמנאסר
שם וניחר דברים
שלא סיפר בגנותה
חד אמר מלך פקח
מארעייכו אמרו קא
וטרא אמר לאפריקן
שוש אמרי שוויא כי
ידו [יקד] יקוד כיקוד
בבדוית' רבי אלעזר
זן שריפת נשמה וגוף
עצמו סנהריב שחורף
ז"ל

פול אָפּן כּבֶּד כּסֵּף לַהֲיוֹת יְדֵי
שְׂדוּדָה בְּשִׁלְחָה אֹתוֹ סָרְנוֹן מִלֶּד
וְכִפּוֹר רַבָּא וְיִקְרָא וְהֹחֵב הֵמָּן בְּקִרְ
בִּים אֶל אֶרֶץ בְּאַרְצֵכֶם אֶרֶץ דָּגוּ וְחֵ
אֶל חֻקֵּיהֶוּ כִּי יִסִּית אַתְּכֶם לְאַמֵּר
נְכִידִים אֵת הַלֵּדִם. וּמִדַּע אֲנִי כֹחַ
מִזֶּר חֲחַח נְגִידִים שֶׁל חִילוּמֵי שֶׁל סִט
הֵם כְּדֹאמֵרֵינוּ נִסְתַּדְּרֵינוּ דָּ' מִיחֹל

[א] גמ' שומר מה
מדיף. י"ב לא אחא
שוקר. כן גי' רש"י:
[ב] שם אומר רב. י"ב
פסא: [ג] שם תגלת
פלאסר. י"ב פסא
פלאסר וזה סדקן פול
חגלת פלאסר (מ"ב טו)
חגלת פלאסר (שס טו)
חגלת פלאסר חגלת
פלאסר (ד"ה א) ה)
שלמאסר סריון אסנפר
(וכו) א"ל למה שדקא
רש"י ד"ה אסנפר:

(א) לברכה המשרה
ושלום אין קץ על
בסא דוד ועל מלכותו
להכיין אתה ושלמך
במשפט ובצדקה
מעתה ועד עולם
קנאת יי צבאות תעשה
זאת: (ישעיה כ"ז)

(ב) מכפר הארץ זמרת
שמענו צבי לצדיק
ואמר ר' יי ר' יי או
לי בגדים בגדו ובגד
בוגדים בגדו:
(ישעיה כ"ז)

מִשְׁעֵיר שְׁמֹר מָה
מִצִּילָה שְׁמֹר מָה מִלִּיל:
[יִשְׁעִיהָ בֵּא יֵא]

בְּקֶרֶךְ וְגַם לַיְלָה אִם
הִבְעִיז בְּעִי שְׂכֹר
אֲתִי: [יְשֻׁעָה בִּא. יב.]

אֲשֶׁר הִצִּיל אֶתְכֶם מִיָּד
מִצָּרִים וּמִיָּד פָּרְעָה
אֲשֶׁר הִצִּיל אֶת הָעָם
מִתַּחַת יַד מִצְרַיִם:

הַפּוֹכָה אֲשֶׁר עָשָׂה
יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
הֶצִּילוּ מִיַּד מִצְרַיִם:
[שְׁמַח ית, ט]

צְבֹאוֹת בְּמִשְׁמְנוֹ רוּחַ
וְתַתָּה בְּבִדּוֹ יָקָד יָקָד
בִּיקוּד אֵשׁ: [משנה י: כז]

לָנוּ וְהָיָה הַמִּשְׁכָּה עַל
שִׁכְמוֹ וְיִקְרָא שְׁמוֹ כְּלֵא
יִשְׁעָא אֵל גְּבוּר אֲבִי עַד

מִלְכָּה	פֶּקֶחַ	(ט) בִּימֵי
תְּגִלָּת	בָּא	יִשְׂרָאֵל
אֲשׁוּר	מִלְכָּה	פְּלֶאֶסֶר

בֵּית מַעֲכָה וְאֶת יְנוֹחַ
וְאֶת קָדֵשׁ וְאֶת הַצֹּדֵר
וְאֶת הַגִּלְעָד וְאֶת
הַגִּלְיָה בְּלֹא אֶרֶץ גּוֹפְתִי
וַיִּגְדֹּם אֲשׁוּרָה:

יְהוָה עָלָיו תִּלְגַּת
פִּלְגָּאסָר מֶלֶךְ אַשּׁוּר
וַיֵּצֵר לוֹ וְלֹא חֻקּוֹ:

(ב) עליו עלה שלמנאמר
מלך אשר ויהי לו
ה'שע עבד וישב לו

אֵתוֹ לְהַחֲזִיק הַמַּמְלָכָה
אֲשׁוּר יִלְחָם בְּאַשּׁוּר

וְיִצְחָק יָחַד עִמָּם וְכָרְמִים
[מלכים ב' יח, לב]

(32) [שם: ועיי"ש היטב].

לב

ההר השוב. וזו יושלים.
והלבנון. זה בית המקדש
(וכתוב ג' סו). בין דרש
דש. לשון מרגל (מגילה
כד:) כגון הורגל (ב"מ נח:
והי שבת קטש:).
דקיימיה. אפר (שבת
ל: ולקמן סו).

לעזי רש"י

קורא דיי"ר. פירוש
מסנת (רש"י וסב' כ"א)
ד"ה לעבדו ויע' רש"י
מבנה כ"כ ע"ה וע"ה נז
ע"כ ד"ה גרנותי:
רונדי"א פירוש טענית
(עין שנת ע' ע"ב חולין
ס' ע"ה ורמיה ט' ז):

תורה אור השלם

(א) ונפק סבבי הנער
בפירוש הללגון באר
יפול: (שעה: י' ד')

(ב) וזהו אדירי ממונ
ומשל מוקדו יצא
והקדמתי ונש' אלי כי
מי הוא זה קרב את לבו
לנש' אלי נאם יי:
(שעה ל' כא)

(ג) אעקבה נא ואראה
את הארץ הפורה
אשר עבדתיך הנה
הטוב הנה והלבון:

(ד) מפר אחות בדים
וקסמים יהולל משיב
חכמים אחור ועתה
יסבל: (שעה ט' סו)

(ה) קאור עינים ישמח
לב שמעיה משה
תלשן עצם: (משל' י' ל)
(ו) לב שמח וישיב הנה
וריה נכחה תפיש גרים:
(משל' י' כב)

(ז) ואמר אי אלהימו צור
תקו בו: (והרס' ג' לו)
(ח) שאנו צורדי בקרב
מועדד שמו אותה
אחות: (תהלים ע"ד, רן)

(ט) יי אלהי צבאות מי
כבוד חסין יי:
ואמנתה סביבותיך:
(תהלים צ"ג, טו)

(י) מי כמכה פאלם יי מי
כמכה נאדיר בקרב
נורא תהלה עשה
פלא: (שבת טו, יא)

(כ) וכן ראיתי רשעים
קברים וכאן ומקום
קדוש והלכו וישתכחו
בעיר אשר בן עשי גם
זה תכל: (תהלים י' י)

(ל) היו צריה לראש
איבה שלו כי יי הנה
על רב פשעיה עולליה
הלכו שבי לפני צי:
(איכה א' ח)

איברא מלכא את. ^ט מלך אתה עמדי להיות: והיה אדירו ממנו ומושל מוקדו יצא. אלמלא אדיר הוא מושל: בצנון זה בית המקדש. שמלכין

עונמיהן של ישראל: ^כ ברוך עמיה. דוק ונאסר אחריה: אין שוברין את החבית. כדי שילך לו הדרקון כך היה לכם להשמיט חומת העיר

ולשורפה נאסר כדי להשליך אותן צרינו מתוכה: והביתא שבקינן לה. כך היינו מנאסים אולי נוכל להם ולהוציאם ממנה ותהיה העיר קיימת

ונשלים עמך: פריסתא. שלים: לא נפיק. שנתדשנו אצרכו משמחת השמחה: ורוח נכחה תיבש גרם. וכאשר תכחה רוחך מחמת השונא חישב

העצם שלך: תן לי יבנה. שלא תחריבנה

ולא תהרוג חכמיה: ושושיטתא

דרבן גמליאל. משפחת הנטיש של

תהרגם של חכמה שולטות בית דוד:

ואסוותא. רופאים מן לי מלשך

שירפאו את רבי דוק שלם היה יכול

לנלוט לכול לפי שנתקלרו מעיו

במעיומי: ודוא סבר. רבן יוחנן סבר:

ברלי האי. ללשך לירושלים לא עבדי

ליה ^כ ואשתכח דלפי הכלה פורמא

לא עבדי הלכך נעשה מיניה הא דמימי

הכלה פורמא: מיא דפארי. מים שנישורו

בהם סוכין: מיא דסיפוקא. סוכין גסין

וקמח מעורב בהן: שאנו צורדי בקרב

מועדד. צדח שאלה מתועד ט:

שמו אותות אותות. אמרו סקימיהון

סימן ^כ דס זה של מי הוא אס לא

סהרגו את עצמון ^כ עצמון. כינוי

כלפי מעלה: חסין. מחלפך: כמין

גרנותי. סל גדול שופים ט יין

מגמ לצור וקורין קולדיו"ר: וישתכחו

בעיר אשר בן עשו. הגמרה הולח

שאלם רואין: מילי דמיפוקין. ממון

ממונם של ישראל: חשירה. רוח סערה:

סיפרא. נחל קישון גרסם ^כ משיגא.

פה להניס מאל: מפקא. מולל

לך בית הרעי: ארופתא. קורנס:

אישתי. אמו יתוש מלנקר מפני

קול הקורנס: בין דש דש.

משכנגל יתוש ולמד נקול הקורנס

המר ט ולא היח ניקורו: צפור

דרור. רונדיל"ס: בנידא. אוב:

צמא

ונעשה נס והיה

דס מבצבץ ויוצא וכסבור הרג את עצמו שנאמר ^כ שאנו צורדי בקרב מועדד שמו אותות אותות אבא חנן

אומר ^כ מי כמוד חסין יה מי כמוד חסין וקשה שאתה שומע ניאוצו וגידופו של אותו רשע ושורק דבי רבי

ישמעאל תנא ^כ מי כמודה באלים ה' מי כמודה באלמים מה עשה נטל את הפרוכת ועשאו ^כ כמין

גרנותי והביא כל כלים שבמקדש והניחן בהן והושיבן בספינה לילך להשתבח בעירו שנאמר ^כ ובכן

ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר בן עשו אל תיקרי קבורים אלא

קבוצים אל תיקרי וישתכחו אלא וישתכחו איכא דאמרי קבורים ממש דאפילו מילי דמטמון איגלייא

להון עמד עליו נחשול שבים לטובעו אמר כמדומה אני שאלהיהם של אלו אין גבורתו אלא במים בא

פרעה טבעו במים בא סיסרא טבעו במים אף הוא עומד עלי לטובעני במים אם גבור הוא יעלה

ליבשה ועשה עמי מלחמה יצתה בת קול ואמרה לו רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה

יש לי בעולמי ויתוש שמה אמאי קרי לה בריה קלה דמעלנא אית לה ומפקנא לית לה עלה ליבשה

ותעשה עמה מלחמה עלה ליבשה בא יתוש ונכנס בחוטמו ונקר במוחו שבע שנים יומא חד הוה

קא חליף אבא דבי נפחא שמע קל ארופתא אישתיך אמר איכא תקנתא כל יומא מייתו נפחא ומוחו

קמיה לנכרי יהיב ליה ארבע זוזי לישראל אמר ליה מיסתיך דקא חזית בסנאך עד תלתין יומין עבד

הכי מכאן ואילך כיון דדש דש תניא אמר רבי פנחס בן ערובא אני הייתי בין גדולי רומי וכשמת פצעו

את מוחו ומצאו בו כצפור דרור משקל שני סלעים במתניתא תנא כגוזל בן שנה ^כ משקל שני ליטרין

אמר אבוי נקמינן פיו של נחושת וצפורינו של ברול כי הוה קא מיית אמר להו ליקליוה להווא גברא

ולברדי לקיטמיה אשב ימי דלא לשכחיה אלהא דיהודאי ולוקמיה בדינא ^כ אונקלום בר קלוניקום בר אחתיה

דטיטום הוה בעי לאיגורי אול אסקיה לטיטום בנגידא ^כ אמר ליה מאן חשיב בההוא עלמא אמר ליה ישראל

מהו לאידבוקי בהו אמר ליה מיליהו נפישין ולא מצית לקיומניהו זיל איגרי בהו בההוא עלמא והוית רישא

דכתיב ^כ היו צריה לראש וגו' ^כ כל המיצר לישראל נעשה ראש ^כ אמר ליה דיניה דההוא גברא במאי א"ל

במאי

(א) פסחדין קד: ע"ה.
(ב) יומא לט: (ג) שופטים
ה' א, (ד) [נפט"ו] מ"ד
דימות כתב המו"ט

על מ"ה מוס' דהכא
מפרישית פ"ק דעירובין
אבל לא מלאכי שם כלום
ע"ה להלכה שלם היה לפניו

מה שנתפס שם בחסות
דעירובין ז' ד"ה כנון
עליו וכו' בשם מוס' כ"י
ומיה כמה גמי ארס וכו'

ע"ה וע' מוס' ב"ק נא.
ד"ה נעבד מוס' ומוס'
קטו. ד"ה ולמלא מוס'
חולין מז: ד"ה וכו' וכו'
יהודה ומוספות צמחיה ל.

ד"ה כ"ו.

הנהגות הגר"א

[א] גמי אונקלום בר
אונקלום בר אחתיה
דאנדריינוס הוה בו
ל"ל:

הנהגות וצינונים

[א] דפרי קשר ואמרינו
להו חשיבי, וצ"ל כמו
במנהג"ם ובאגרות
ובכתי"ו ואימנו: [ב] ד'
ונצא רפ"ו אה"ת, וכו'ה

במנהג"ם ובאגרות
ובמנהג"ם: [ג] דפרי
וגירא את הפרוכת:
[ד] דפרי את הפרוכת

ונשאו (ועל הלשון
רבים כתב העיכ"ן דבבי
טובא הוי): [ה] [לפי
שהגלה את ישראל

נמשלו ליונה, טעם זה
כתב בספר חסידים סי'
תהנ"א] (גליין)
ראשונים ובתי"ו בן יונה:

וכמו בויק"ד כ"כ ג'
[א] [בעורף עור גור ד'
איתא בגיורא פי'
בכישוף] (גליין):

[א] [כלומר קודם שמיצר
להם נעשה ראש שלא
יאמרו כיז אומה שפילה

מסר את בניו, כ"כ
חוספות חגיגה יג: ד"ה
שלא] (גליין): [ב] [כתי"ו
נוסף באב"ט: [ט] צ"ל יי

(באה"מ, וכו' בכת"י):
[א] בכת"י ונוסף בליבור:
[ב] דפרי עצמינו:

ההנהגות והנהגות

הנהגות והנהגות

הנהגות והנהגות

הנהגות והנהגות

הנהגות והנהגות

בידיעת הארץ שהיא שטחית כלומר, שלדעתו התורה איננה בעיקרה מדעית, אך מוסרית ומפתחת את הרגש. באופן, שמחלקתם של הגר"א והרש"ז, החסידות וההתנגדות היא מעין גלגול של פרווד הדעות בין הרמב"ם ור' יהודה הלוי.

רב ושמואל

02/08/2018 18:11

אכן באמת כבר קדמום במחלוקת זו גדולי האמוראים רב ושמואל, בהמאמר שהבאנו לעיל.

רב אמר לא איברי עלמא אלא לדוד, – כי דוד היה אומר שירות ותשבחות, דוד הדגיש את השירה והפיוט של היהדות – ושמואל אמר, למשה – שקיבל את התורה, שכוללת בעיקרה חוקים ומשפטים מצוות עשה ולית, התורה שמה רבנו מעיד עליה בעצמו, כי היא חכמת כס ובינת כס לעיני העמים אשר ישמעו את כל החוקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה, כלומר, כי היהדות היא יותר דבר של חכמה ובינה מאשר של רגש ופיוט. ועל כן אנו רואים, כי רב היה לא רק בעל הלכה אך גם בעל אגדה, ומאמרו באגדה מפורסם בכל הספרות התלמודית והמדרשות למאות, בעוד ששמואל אנו מוצאים דברי אגדה רק מעט מזער.

מלבד זאת היה רב ג"כ, בעל תפלה גדול, הוא יסד את נוסח התפלה למוסף ראש השנה וזהו תקיעתא דרב הנזכר בירושלמי דר"ה (פ"א ה"ה), תיקן תפלה על הגשמים, מודים אנחנו לך ד' אלקינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו (תענית ו' כ'), הודאה לצבור במודים (ירושלמי נרכות פ"ו ה"ה), וברכה למי שטעה ולא הזכיר של שבת (נרכות מ"ט ט"ב וכירושלמי שם פ"ו ה"ה), והתפלה של שבת שמברכים בה את החדש ונודעה בשם, תפלת רב (נרכות פ"ו כ'), ויש האומרים שגם תפלת, ומפני חטאינו במוסף רב תקנה.

וכשנאמר רב, לא איברי עלמא אלא לדוד הוא היה באמת בזה לא רק נאה דורש, אך גם נאה מקיים.

ובצדק אמר רב, הריני כבן עזאי (ירושלמי פאה פ"ג ה"ג) שהיה בעל רגש גדול כ"כ, עד כשהכניס לפרס הציון ומת מרוב התפעלות.

אולם שמואל במקום ההצטינות בפיוט ואגדה של רב היתה לי הצטינות בחיבורן שאין בה כלל מן השירה ואמר על עצמו, נהירין לי שבילו דרקיפ כשבילי דנהרדעא (נרכות נ"ח כ').

בקצור, גם רב ושמואל חלקו בזה, ואין כל חדש תחת השמש.

ר' יוחנן בן זכאי ור' עקיבא

ולכן כשאנו מתבוננים בדבר הננו רואים, כי מחלוקת זו נודעה בין החיים עוד בדורות רבים שלפני רב ושמואל, באופן שזו היא ג"כ מחלוקת של תנאים. כי בזה נחלקו גם ר' יוחנן בן זכאי ור' עקיבא כמו שמסופר בגיטין (כ"ו כ') כשהביאו את ר' יוחנן בן זכאי לפני אפסניוס והוא מצא בעיניו חן כל כך, עד שאמר לו, בעי מינאי מידי דאתן לך אמר לו, תן לי יבנה וחכמיה, קרי עליה

ר' יוסף ואיתימא ר' עקיבא, משיב חכמים אחר ודעתם יסכל, איבעי למימר ליה לשבקינהו הדא זימנא.

כי הביהמ"ק שהיו שם כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם, הביהמ"ק שנגנו שם בנבל וכנור, בתוף ומחול, במינים ועוגב, בצלצלי שמע ובצלצלי תרועה, הביהמ"ק שמי שלא ראה בנין זה לא ראה בנין נאה מימיו, ביהמ"ק זה חזק בלב כל רואה את ההרגשה של היהדות, את ההתלהבות של רוממות אל, אבל לעומת זה הביאה יבנה לכל העם כולו את ידיעת היהדות, ומשם יצאה תורה ואורה בכל תפוצות ישראל, ושם הונחה אבן הפנה לחורה שבעל פה, וממנה ישקו העדרים עד היום הזה.

ונראה מזה שלר' יוחנן בן זכאי נחשבה ידיעת היהדות לעולה על כולן וע"כ בקש רק יבנה וחכמיה, ור' עקיבא שבקר אותו קשה ע"ז נתן את המשפט הבכורה לההרגשה.

ואמנם גם הם לא היו רק נאה דורשים, אך גם נאה מקיימים כידוע.

ישעיה הנביא וחזקיהו מלך יהודה.

אבל אם תדמו, רבותי, כי הם היו הראשונים שחדשו את המחלוקת זו, אינכם אלא טועים, כי כשתבוננו תראו, לפי דעת חז"ל, שעוד בדורות רבים לפני זוטאנים נחלקו בזה הני תרי צנתרי דדהבי: ישעיה הנביא וחזקיה מלך יהודה.

ראו, למשל, במדרש (ט"ז) על חתוב בדה"י ולא כגמול השיב כי גבה לבו שדרשו, אפשר חזקיהו צדיק גמור ואת אמרת כי גבה לבו? אלא כי גבה לבו מלומר שירה, אתא ישעיהו לגבי חזקיהו וסיעתו, אמר לו זמר ד', א"ל, חזקיהו למה? א"ל כי גאות עשת, א"ל מודעת זאת בכל הארץ, אמר חזקיהו, תורה שאני לומד מכפרת על השירה.

ובסנהדרין (נ"ד ב') דרשו על הכתוב, למרבה המשרה ולשלום אין קץ, א"ר תנחום, דרש בר קפרא בצפורי, מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוחה וזה סתום, ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וסנחרב גוג ומגוג, אמרת מדת הדין לפני הקב"ה, ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשאתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשה משיח, לכך נסתם.

אבל לעומת זה אנו מוצאים מספרים על חזקיהו מלך יהודה, שבימיו ב"דן מדן ועד באר שבע ולא מצאו מי שלא היה בקי בטומאה וטהרה, וחובל עול מפני שמן, וחובל עולו של סנחרב מפני שמנו של חזקיהו שהיה דולק בביהמ"ד (סס עמוד כ').

ומי לא יראה – שהראשונים האלה שהיו בודאי כמלאכי ד' צבאות נחלקו רק בזה, חזקיהו טען, "תורה שאני לומד כבר מכפרת על השירה", ולגבי ידיעות התורה נחשבו לו כל השירות ותשבחות למלתא זוטרת, כי הלא כל השירות הללו כבר, מודעת זאת בכל הארץ, ומאי קא משמע לן בזה, ויותר נראה לו הדבר להרחיב במקום זה את ידיעת התורה מדן ועד באר שבע, שהכל יהיו בקיאים בטומאה וטהרה בנגעים ואהלות, שיש בה כל כך חכמה ודעת, חכמה זהו סדר

קדשים ודעת זהו סדר טהרות", אבל ישעיה הנביא חשב אחרת וטען, "זמרו ד' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ" כי למרות מה שמודעת זאת בכל הארץ, אל תאמרו: מאי קא משמע לן, פשיטא, או למאי נפקא מינה, כי הזמרה והשירה אלו הן דברים שברגש ולא בשכל, דברים שבלב ולא במוח, ובוה אין מספיקה הידיעה בלבד, אך צריכה להיות בזה גם ההרגשה, ואם בלמוד יש שיעור של מאה פעמים ואתה, הנה בשירה אין שיעור לדבר, ודוד המלך אמר שירה כל ימיו ולא שאל, "למאי נפקא מינה", כי השירה היא מטרה בפני עצמה והנפקא מינה מונח בה גופא, ובאמת יש, "ספר שירה" ושם אנו רואים כי כל דרי מעלה עם דרי מטה אומרים שירה בלי הרף מראשית יציאתם לאויר העולם עד הרגע האחרון, וגם המות גופה אומרת שירה, והם אינם שואלים כלל קושיות כאלה, כי אין מקשים על השירה.

הבינו כסא לחזקיהו מלך יהודה.

ובכן אנו רואים גלגול של מחלוקת משנות דור ודור שבה נחלקו ישעיה הנביא וחזקיה, ר' יוחנן בן זכאי ור' עקיבא, רב ושמואל, הרמב"ם ור' יהודה הלוי, הגר"א והרש"ו ז"ל, ועדיין המחלוקת נמשכת עד היום הזה. ואמנם חז"ל בעצמם עמדו על הסמיכות שבין חזקיהו מלך יהודה ור' יוחנן בן זכאי.

וזהו שמספרים "ת"ר, כשחלה ר' יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו, נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק מפני מה אתה בוכה? אמר להם, אילו לפני מלך בוד היו מוליכים אותי שהיום כאן ומחר בקבר – וכו' – אעפ"כ הייתי בוכה, ועכשיו שמוליכים אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא חי וקיים לעולמי עולמים – וכו' – ולא עוד אלא שיש שני דרכים לפני, אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה, – וכו' – ובשעת פטירתו אמר להם, פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא" (נרכות כ"ח ב').

ואת המאמר הזה שנחשב למעין, מדרש פליאה" הגה אחרי כל דברינו הנ"ל אפשר לא רק להבינו, אך אפשר ג"כ לראות את המסופר בזה כמו חי נצב לעינינו.

כי כשחלה ר' יוחנן בן זכאי והרגיש שקרב קצו ללכת בדרך כל הארץ, עברו לפניו, כמו אצל כל אדם לפני מותו כל המקרים היותר חשובים שבחייו, עברו לפניו כבני מרון והוא רואה אותם בעיניו ממש כאילו עתה קרו, אז בא לפניו גם זכרון היום ההוא, יום הרת עולם בחייו, זה היום שהיה נחשב בו בעיני הבריות בין המתים, וכבר באו לחלק לו את הכבוד האחרון ולהלוותו לבית עולמו, אבל הוא היה אז רק מת מדומה הלא זהו אותו היום שמספרים חז"ל בגיטין שם, "אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דר' יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה תא בצנעא לגבאי, אתא א"ל, עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא, א"ל, גמא אעביד, דאי אמינא להו מידי קטלי לי, א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק, אפשר דהוה הצלה פורתא, א"ל נקוט נפשך בקצורי וליתי כולי עלמא ולישיילי בך ולימרו נח נפשך, עבד הכי ונכנס בו ר' אליעזר מצד אחד ור'

במס"י מובא ובפרק י"ט בהמשך להנ"ל) צריך שיתבונן על רוממותו יתברך אשר הוא מרומם ונשגב על כל ברכה ותהילה על כל מיני שלמות שתוכל מחשבתנו לדמות ולהבין. ומאידך צריך שיתבונן על שפלות האדם ופחיתותו לפי חמריותו וגסותו כ"ש לפי החטאים שחטא מעודו כי על כל אלה א"א שלא יחרד לבו...

לקבע הרגשות אלו בלבנו אפשר לנצל את תפילת עזרת אבותינו... המגדיל ומרומם את הקב"ה מחד ומאידך מרמז אלינו בסופו. מוציא אסירים, ופודה ענויים, ועוזר דלים ועונה לעמו בעת שועם...

גם בענין הכנעה מצינו הנהגות מעשיות רבות אלא שבמסילת ישרים כתב על הדרגה הגבוהה בזה"ל: אולם היראה הזאת צריך שתגבר בלב תחילה ואח"כ תראה פעולותי' גם באברי הגוף הלא המה כובד הראש ההשתחואה, שפלות העינים וכפיפת הידים כעבד קטן לפני מלך רב, ע"כ. אך נראה פשוט דבדרגה נמוכה יותר. וכן מעצם זה שהובא בהלכות בשו"ע יש גם כוון הפוך שאחרי המעשים אם יעשו בהתבוננות ימשכו הלבבות להגיע להרגשת הכנעה. ונזכיר כמה מהם. (וכבר הזכרנו דלא רק קיום למעשה של הלכות אלו, אלא עצם הידיעה שכך חדין מחזקים זאת).

א. לא יתפלל במקום פרוץ - דבמקום צניעות חלה אימת מלך ולבו נשבר.

ב. מקום תפילה נמוך, הנלמד ממעמקים לכאורה גם מהאי טעמא. ולכן ל' המשנה: "יורד לפני התיבה".

ג. עמידה בכוון רגלים בתפילה. ברשב"א הטעם להראות כאילו רגליו כבולים ואין יכול לעשות כלום בלי עזרתו ית'. במהרש"א גם הנחת יד על חבירתה מטעם זה שירגיש כעבד כפות.

ד. כריעה והשתחוי'. לכן כהן גדול ומלך שוחים יותר שכלל שגדול יותר צריך להראות הכנעה יותר ובית אלוקים למבי"ט, וטעם ההשתחוי' בתחילה להראות שאיננו ראויים לעמד לפניו. ולבסוף שלא נעלה בדעתנו שהקב"ה נצרך לשבת.

ה. לא לאכל לפני תפילת שחרית - אחר שנתגאה קיבל עליו מלכות שמים, או משום אל תאכלו קודם שתתפללו על דמכם.

ו. בדניאל וי', י"ב. מן היום אשר נתת אל לבך להבין ולהתענות לפני אלוקיך נשמעו דבריך...

ז. שמואל א' וז': ה-י) ויאמר שמואל קבצו את כל ישראל המצפתה ואתפלל בעדכם אל ה' ויקבצו המצפתה וישאבו מים וישפכו לפני ה' ויצומו ביום ההוא ויאמרו שם חטאנו לה'... ופירש"י פשט הפסוק - סימן הכנעה הרי אנו לפניך כמים הללו הנשפכים.

על פי הנ"ל ניחא דיש בחינת שר לפני הקב"ה ויש בחינת עבד. ובגר"א בעליות אליהו שר - ע"י תורה, עבד - ע"י תפילה. שר גדול יותר אך עבד קרוב יותר ולכן למעשה תפילת העבד מקובלת יותר.

ה. הדיבור בתפילה מחד. ומאידך נקראת עבודת הלב

החזו"א באיגרת על התפילה ונדפסה בתחילת קונטרס "התעוררות" כותב כך: התפילה אם כי היא מצוה מעשית אצלנו אחרי שערכו לנו אנשי כנסת הגדולה נוסח ערוך ומסודר בלתי משתנה, הינה אמנם מצוה עיונית, וכל שלא יצא חובתו מצד הלב לא עשה גם במעשה מאומה שאין תפילה אלא עבודה בלבו של אדם כמו שאמרו ותענית ב' ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה וכו' הנה עבודה בכל לב שנדרש מן האדם לפני בוראו יתברך היא תפילה.

יעויין בסוף ההקדמה לשב שמעתתא וז"ל: ...וכן הדבר בתפילה כשיפתוהו בפיהם כיוון דאין

[illegible]

כיון שהגיע זמן תפלת המנחה
אסור לטעום כלום וכו'.
ואית ליה לרבי יהושע^ט מפסיקין
ואפילו מן האכילה ולא היא^י :
לייט

דבר אויב חלש ולא אתא לפרקא דרב יוסף
למחר כי אתא בעא אבי לאנחי דעתיה דרב
יוסף א"ל מ"ט לא אתא מר לפרקא א"ל דהוה
חליש לבאי ולא מצינא א"ל אמאי לא טעמת
מדי ואתית א"ל לא סבר לה מר להא דרב

הוּנָא דִּאֲמַר רַב הוּנָא אֲסוּר לֹו לֵאדָם שִׁטְעוּם כְּלוּם קוּדָם שִׁיתַּפְלָל תַּפְלַת הַמוֹסָפִין א"ל אִיבְעִי לִיה לִמַר לְצִלוּי צִלוּתָא דְמוֹסָפִין בִּיחִיד וּלְשִׁעוּם מִיֵּד וּלְמִיתָא א"ל וְלֹא סָבַר לֵה מוֹר לְהָא דִּא"ר יוֹתָן *אֲסוּר לֹו לֵאדָם שִׁיקְדִים תַּפְלָתוֹ לְתַפְלַת הַצָּבוּר א"ל לֹא אֲתַמַּר עֲלֵה א"ר אָבָא בְּצָבוּר שָׁנֹו וְלִית הִלְכְתָּא ^א לֹא כִרְבַּח הוּנָא וְלֹא כִרְיָבִיל כִּרְבַּח הוּנָא הָא דִּאֲמַרְן כִּרְיָבִיל דִּאֲרִיבִיל ^ב כִּיֵּן שְׁהִינֵעַ אֲמַן תַּפְלַת הַמִּנְחָה אֲסוּר לֹו לֵאדָם שִׁטְעוּם כְּלוּם קוּדָם שִׁיתַּפְלָל תַּפְלַת הַמִּנְחָה ^ג (מִשְׁנָה) ה' וְהוּנָא בִּי בְּהוֹת הֵיב מִסְפָּלָא בְּרוּסְמִן לְרִים הַמִּדְרָשׁ

דב נסים זאן

רבן גמליאל אומר בכל
 יום אדם חתופל
 ח"ה. בלמוד ארץ
 ישראל הזכיר עוד עשרים
 אחרים (ע"ן) [אולי] שם
 שם [שמקור] וזה חותפת
 על מה שיש בלמודיו
 דאמרין ו' חזניה בשם ר'
 פיוחס נגד ר' עפרים
 שגאבא כחורין בחודה
 אבדום. יצחק ורעקא א'
 יאמר לך אדם י"ט הן
 יאמר לו והנה ה' נצב על
 ימיו ויחזקו מיתות אם יאמר
 לך אדם י"ז הן אמור לו
 יצחק ביה שמו רש'
 אבדתי מיתותיו הוא ר'
 ששואל ב' חזניה בשם ר'
 ושבת בפרשת משכן שני
 אומר ר' חייא בר אבא
 לבלבד מן רוחא דאליאב
 עד אסח'סן עד סופיה
 וסופיה: יהיה יושב
 מספיקתא אבאסדא.
 במ' דבני מערבא ג'סי
 איהו אסדא איהו פספסות
 ודכות (ברבי הימים ב')
 ונבאס'סן פספסות על
 יס יפר:

גליון הש"ס

גמ' כשחלה ר"א. זמס'
דרכ ארץ רנה פ"ג איהא
ר"א בן עזריה. וע"ש
עוד איהא שנייז: ש"ס
הני י"ח כנגד מי. ע"י
מדרש נחומות ר"פ וירא
עוד איהא טעמיס. ושס
איהא דריב"י אומר נגד
י"ח אזכרות שאמר דוד
בהצו לה' בני אלים:

הגהות הגר"א

**[א] גמ' וילא אומר ע"י
מבוא מהדור וילא ע"י
מהדור מבוא. כל זה צ"ל
למעלה קודם ולא אכסל:**

הגהות וציורים

ט עיין במהרש"א שגורס ש"א אומר (והוא פ"י על ולא אכשל דאי כפליננו כבר נכלל בולא) אכשל בדבר הלכה (וכתב ש"כ"ה ברי"י וברא"ש: **ג** בכת"י המהר"ך (וכ"ה במשנה שבמשניות ובריי"ך וברא"ש, ובפיסקא לקמן כ"ט ע"ב): **א** הושע וכו' ישראל לא אכשל מלא הוא

ני ויהיו (ג'רין): **(ה)** בכתבי ובכל הדפוסים המיינין וכן להלן (ולפינו נשתנה מפני שבע"ז נוסף המופץ **סליעים**: [] עיין רבינו יונה סוף פ"ה ד"ה עד שיתפקקו בשם פריי) נוסף קרוב לתבניתו של ישו הנצרי שימרו להפך בדברי אלהים חיים **(ט)** ומכאור יותר לשון החוט' שבת ט' ע"ב ד"ה לימא שכתבו שממע אל דאפילו מחתיל המחיל מדארב בארון העשר ע"ל דעיי פני הירשש:

המוספין ולאחר הדרשה היו הולכים להתפלל: **מתני'** מזה מקום. כלומר ס' ⁽¹⁾ שיעשו: מירשבי קרנות. תנוונים. לשון אחר משיחת ילדים ⁽²⁾: רצו לפני מי רבו. כדי שתתפללו צריכה

וא לא לפרקא דרב יוסף
 יי לאנחי דעתיה דרב
 מר לפרקא א"ל דהוה
 א"ל אמאי לא טעמת
 בר לה מר להא דרב
 קודם שיחפול תפלת
 ביחיד ולטעום מידי
 לאדם שיקדים תפלתו
 שגנו ולית הלכתא לא
 יאריב ל⁶ ביון שהגיע
 ודם שיחפול תפלת
 גיסתו לבית המדרש

ובכוונה: עמוד הימיני. שני עמודים
 העמיד שלמה בצולם שם הימני ימין
 ושם השמאלי צועו (מלכים ב' 1)
 הימני לעולם חשוב: פפ"ש. הכפוף¹
 פ"ק צלע": אוסרני. חובש אומי:
 מיתת עולם. לעו"צ: דייתי בוכה.
 מאימא משפטו אס לדן מוליכין אומי
 לפניו: עד כאן. בתמיה כלומר ולא
 יותר ממורא צער ודם: וז"א. שיהא
 כמורא צער ודם שאס קן מחדלו
 מעצרות הרצה: עבירה. צטת
 ממורא הצריות וידוע שהכל הוא גלי
 להקצ"ה ואינו מניח צנך: מפני
 הדיבורא ויחלם אהל המצ דל

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלוהות שנק"ט
ר' תנחום א"ר יהושע
בן לוי אמר כנגד:
(ב) רש"י ד"ה שיחפקו
וכו'. מן הפקק
ולמעלה:

תורת אור השלם

(א) ממונר לדוד הבן
 כבדו
 בני אלים הבן לך
 יעזו: הבן לך
 שמו חתתהו
 הדרת קדש: קול
 על הקום אל
 הקבדו
 תרעם: על
 רבים: קול
 בחדר: קול
 שבר ארום יעשר
 יתק ארום
 יתקדס מו עגל
 נגנון
 ושרן כמו בן
 ראמים: קול
 תצב תחבות
 יחול: קול
 מירב קדש:
 יחול אלות
 קול
 ישרת וביכול
 ככל אמר כבדו:
 תלבוש יתב
 מלך לעולם:
 עז
 עמי ותן
 אלה
 עמו בשלום:
 עמו בשלום

לעזי רמז"

פִּיִּיךָ. פִּירוֹשׁ פִּטְרֹס.
קוֹרֵנְטִים גְּדוּל שֶׁל נִפְתָּחִים
רָשָׁא שֶׁנָּה דָּק קִבְּעִיב דִּיִּה
וְעִינֵי שֶׁנָּה דָּק קִבְּעִיב דִּיִּה
(הַסְּתֵמָה). צִיִּיִּשׁ פִּירוֹשׁ
שֶׁנָּה גְּדוּל שֶׁנָּה וְנִפְתָּחִים
רִגְלֵי אֲמִירָא (רָשָׁא) אֲמִירָא
רָשָׁא (רָשָׁא) יִנְיֹק (רָשָׁא)
יִנְיֹמֵה טַט (טַט), רִדְדִיִּשׁ.
פִּירוֹשׁ אֲמִירָא (וִזְנִים) פִּטְרֹס
מִיִּלָּא דְּבוֹרִית (רָשָׁא)
מִיִּלָּא הֵּ, בִּגָּה, רִפְסוּדוֹת
(רָשָׁא) הִיבִּיב, בִּגָּה.
יִדְדִיִּשׁ. פִּירוֹשׁ אֲמִירָא
(וִזְנִים) פִּטְרֹס מִיִּלָּא, דְּבוֹרִית
(רָשָׁא) מִיִּלָּא, דְּבוֹרִית
רִפְסוּדוֹת (רָשָׁא) הִיבִּיב, בִּגָּה,
פִּיִּיךָ. פִּירוֹשׁ אֲמִירָא
טַט גְּדוּל שֶׁנָּה מִיִּלָּא
כִּלְאִים פִּיִּי מִיִּלָּא וְעִינֵי
רָשָׁא שֶׁנָּה דָּק מִיִּלָּא
(מִיִּלָּא):

לִיקוּמֵי רַע"י

באסדא. סדן. לשום זו
רגלי איש ובלשון אשכנז
שמו"ק בלע"ז איש"י נ"ז
סדן. ותשם כבוד רגלי.
בלשון ארמי סדנא כסדניה
יחיד עץ גדול שנומנין בו
רגלי האסורים ובלשון יוני
אשמו"ק [איוב יג. כז].
כנגד י"ח אזכרות
שאמר דוד כו'. יש

במזמור זה שמונה עשרה אזכורים וכנגדן תקנו י"ח תחליים (ט. ב.). **הבו לה' בני אֱלֹהִים**
 נני אֵלֵי הָאָרֶץ מִכָּאן שְׂאֻמְרִים אֲנִי וּמִנֶּחֱם חֹדֶר הַיָּם לְשׁוֹן מַיִים [ש. א.]. הוֹדִיעִי לַפְּנֵי אֵל אֲנִי
 לַפְּנֵי הַיָּמִים. **בְּנֵי אֱלֹהִים**. לִשְׁמֹעַ דְּרָפְסִי כִּימוּ וְחַל אֵלֵי הָאָרֶץ לֵקֶחַ (יחזקאל יז) (ח. ב. ד.). **אֱלֹהִים**
 [ש. א.]. **רַבִּי אֵלִי בִּרְבֵּית הַצְּדָקִים** ב. שָׁמַם חֶלְבֵי קִרְיָ שְׁמוֹנֶה עָשָׂר דְּרָבְרִי מִלְּמַנְעִי
 הַיָּמִינִי. י. אֲדֹמִים שֶׁמֶכְבֵּר כְּפֹלֶה גִּפּוֹן מִפְּנֵי חֶלְבֵי קִרְיָ שְׁמוֹנֶה עָשָׂר דְּרָבְרִי מִלְּמַנְעִי מִתְּחִלָּה

קדשים ודעת זהו סדר טהרות, אבל ישעיה הנביא חשב אחרת וטען, „זמרו ד' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ" כי למרות מה שמודעת זאת בכל הארץ, אל תאמרו: מאי קא משמע לן, פשיטא, או למאי נפקא מינה, כי הזמרה והשירה אלו הן דברים שברגש ולא בשכל, דברים שבלב ולא במוח, ובוזו אין מספיקה הידיעה בלבד, אך צריכה להיות בזה גם ההרגשה, ואם בלמוד יש שיעור של מאה פעמים ואתה, הנה בשירה אין שיעור לדבר, ודוד המלך אמר שירה כל ימיו ולא שאל „למאי נפקא מינה", כי השירה היא מטרה בפני עצמה והנפקא מינה מונח בה גופא, ובאמת יש „ספר שירה" ושם אנו רואים כי כל דרי מעלה עם דרי מטה אומרים שירה בלי הרף מראשית יציאתם לאויר העולם עד הרגע האחרון, וגם המות גופה אומרת שירה, והם אינם שואלים כלל קושיות כאלה, כי אין מקשים על השירה.

הבינו כסא לחזקיהו מלך יהודה.

ובכן אנו רואים גלגול של מחלוקת משנות דור ודור שבה נחלקו ישעיה הנביא וחזקיה, ר' יוחנן בן זכאי ור' עקיבא, רב ושמואל, הרמב"ם ור' יהודה הלוי, הגר"א והרש"ו ז"ל, ועדיין המחלוקת נמשכת עד היום הזה.

ואמנם חז"ל בעצמם עמדו על הסמיכות שבין חזקיהו מלך יהודה ור' יוחנן

בן זכאי.

וזהו שמספרים „ת"ר, כשחלה ר' יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו, נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק מפני מה אתה בוכה? אמר להם, אילו לפני מלך בוד היו מוליכים אותי שהיום כאן ומחר בקבר – וכו' – אעפ"כ הייתי בוכה, ועכשיו שמוליכים אותי לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, שהוא חי וקיים לעולמי עולמים – וכו' – ולא עוד אלא שיש שני דרכים לפני, אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה, – וכו' – ובשעת פטירתו אמר להם, פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא" (נרכות כ"ט ז').

ואת המאמר הזה שנחשב למעין „מדרש פליאה" הנה אחרי כל דברינו הנ"ל אפשר לא רק להבינו, אך אפשר ג"כ לראות את המסופר בזה כמו חי נצב לעינינו.

כי כשחלה ר' יוחנן בן זכאי והרגיש שקרב קצו ללכת בדרך כל הארץ, עברו לפניו, כמו אצל כל אדם לפני מותו כל המקרים היותר חשובים שבחייו, עברו לפניו כבני מרון והוא רואה אותם בעיניו ממש כאילו עתה קרו, אז בא לפניו גם זכרון היום ההוא, יום הרת עולם בחייו, זה היום שהיה נחשב בו בעיני הבריות בין המתים, וכבר באו לחלק לו את הכבוד האחרון ולהלוותו לבית עולמו, אבל הוא היה אז רק מת מדומה הלא זהו אותו היום שמספרים חז"ל בגיטין שם „אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דר' יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה תא בצנעא לגבאי, אתא א"ל, עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא, א"ל, גה אעביד, דאי אמינא להו מידי קטלי לי, א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק, אפשר דהוה הצלה פורתא, א"ל נקוט נפשך בקצורי וליתי כולי עלמא ולישיילי בך ולימרו נח נפשך, עבד הכי ונכנס בו ר' אליעזר מצד אחד ור'

יהושע מצד אחר, כי מטו לביתיה בעי למדקריה, אמר להו יאמרו רבן דקרו, בעי למדחפיה, אמר להו יאמרו רבן דחפו, כי מטי להתם, אמר שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא, א"ל מחייבת חרי קטלא, חדא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא, ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי – וכו' – והמעשה הזה עמד עתה לפני מותו כמו חי ורק הבדל קטן יש בין היום הזה להיום הזה, אז היה מת מדומה והיום כבר הוא להיות מת אמת, אז שמע איך שאמרו עליו הבריות נח נפשיה ושמע את כל ההספדים שספדו עליו הספדנים, וידע כי כל זה הוא רק למראית עין והיום... אז בעי למדקריה ובעו למדחפיה, והיום כבר יתחיל חבוט הקבר באמת, אז כששמע הדברים יוצאים מפורש מפי מלך בוד" מחייבת לי קטלא" נפל עליו אימה ופחד וסמרו שערות ראשו מזה ומה יהיה עתה כשיוליכו אותו לפני ממ"ה הקב"ה.

אבל עיקר סבת בכיתו היה, ולא עוד אלא שיש שני דרכים לפני אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי כי אמנם אז, באותו היום ההוא ברי היה לו, שהדרך שהלך בה בעת עמדו לפני אפסיונוס ופנה לו בהבקשה, "חן לי יבנה וחכמיה", היא הדרך המובילה לגן עדן, למרות מה שר' עקיבא קרא עליו את הפסוק, "משיב חכמים אחר ודעתם יסכל" כדאמרין שם, "הוא סבר דלמא כולי האי לא עביד והצלח פורתא לא הוי", ואין ספק מוציא מידי ודאי, אבל מי יוכל להכריע דבר כזה ובהרגעים האחרונים לפני מותו נתעוררו אצלו רגשי נוחם ומוסר כליות, אולי באמת לא טוב עשה שויתר על קיום ביהמ"ק, ולו גם ספק קיום, מפני יבנה וחכמיה, והדרך הנ"ל שהלך בה היתה אולי דרך המובילה לגיהנם ולא לגן עדן, ורגשי הספק האלה מררו את הרגעים האחרונים בחייו עד מאד וביחוד כשהדבר כבר היה בבחינת, מעוות לא יוכל לתמוז".

ובכה ר' יוחנן בן זכאי, בכה נר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק, בכה לפני כל תלמידיו שנוכחו באותו מעמד, ואמנם אלפי התלמידים האלה מעידים כעדים כשרים ונאמנים על התוצאות הטובות שהביאה יבנה וחכמיה, אבל מאידך גיסא עבר בדמיונו לפני עיני רוחו הביהמ"ק בכל יפיו והדרו עם, "הכהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם", ואת כל אלה הביא אפסיונוס המלך, שמצא כל כך חן בעיניו, למאכולת אש, ומה נורא הדבר.

אכן אז, כשגבר המצוקת לבו עד למות, נזכר בחזקתו מלך יהודא, שהלך ג"כ בשיטתו, בחזקתו מלך יהודא שהשיב לישעיהו הנביא בגאון, "תורה שאני לומד מכפרת על השירה", והיה כי ישאלו לו בההוא עלמא, מדוע לא בקשת גדולות מאפסיונוס, שישאיר את ביהמ"ק עם שירת הלויים ועבודת הכהנים, ישיב ג"כ בבטחה ובעוז, תורה שאני למדתי ברבים ביבנה, מכפרת על כל אלה. ואז אמר, "והכינו כסא לחזקתו מלך יהודא שבא", כי הוא אח לצרה שיצילו מגיהנם ויפתח לפניו את שערי גן עדן לרוחה.

מ"ם סתומה.

ובכן, תדעו רבותי, מכל זה כי מחלוקת החסידים והמתנגדים היא מחלוקת נושנה למאד.

ואמנם האגדה מספרת, כי פעם אחת נסע הגרש"ז להגר"א ז"ל, כדי להתפשר

לקמן דף כב; (א)
 מכלתא דרבי פ' נא
 לקמן דף מח: ע"ס,
 פסחים דף נ"ג
 עין ברוס' הראש
 ומשנה ד"ה בעל קרי,
 (א) [עין חוס' סוטה לב:
 "ס ורבי], (ו) לעיל כ:
 "ה בעל קרי] (ז) [ועי'
 חוס' סוטה לב ע"כ
 "ס ורבי וחוס' מנחות
 ג' ע"כ ד"ה ואזוי],
 (א) [ועי' חוס' לקמן כט.
 ד"ס מנח'].

(א) גמ' אמר ר' יהודה
זמר רב מנין לצרכה
מוזון: (ב) שם מה
מוזון. ג"כ עיין לקמן בפ'
לשה שאלו סוף דף מה:

מ' אינז חודר וקדאר.
 ר' צביטז וזט לעיל פ'ר
 ק"ה ד' צלמטע ש'ם
 ז'ט ק"ה ד' צבנן.
 ב'ק פו ע"א חוס' ד"ה
 קן סיה ר"י פטורז מכל
 אמנות האמדות חזרה
 צמטז לז ע"ב חוס'
 ורבי וצמנות מג
 חוס' ד"ה וואזו
 ש"ד ד"ה ש'ניז ב'ר.
 צמזר ש"א מצ'ני.
 צמזר מוז צ'נימ פה ע"ב
 ע'ין קדוטן פ'ר ע"ב
 ד"ה א'יק: תדוס'
 ורבי ב'ר. אב"ע
 ד"ה התפ'ס'ע.
 מ' ע'יה ד'ה מפס'

(א) ואכלת
ברכת את יי אלהיך
ולו הארץ המכה אשר
נתת לך: ויבסח ה' יי
(ב) ישם יי אקרא הבו
גדל לאלהינו:
(ג) ויבסח ה' יי
ושננת
דברת בם בשבתך
ביתך וילכתך בדרך
וישכבך ויבסוך:
(ד) ויבסח ה' יי

א' יפסקו. תפלו
מגיד אל קורן כל ברכה
בכרע ואומר כל הכרעות
הזו ולקמן כדל' **אחרי**
מברך **אחרי**
מיוזן לרעיותה הוא
אני **אני**
כלי דלוריתא הוא וליעל
כלי שם ה' **אחרי**
אחר שני משמע ענין
אחר כמו כי תפלו אל
האקד (וקדק' כג י')
שקדקו וקדקו שם ה'
הוא וזלזל אל השני
בכרעו שני ודברים לב' א'
הוא ויציב. ודבר אמת
יציב כולה על סד ששה
ה' אפוזיתו הוא שחולשם
תגדלם וקעל וקעל אל
ה' וסעברם וליעל י'.
הוא **הוא** **הוא**
ה' היום כדל' ללן
בכרע יציקו תפלו
ה' תפלו (תפלו י' י')

[illegible]

17 א מ"י ס"ב מהלכות
 ק"ט הלכה יג סמג
 עשין יט טו"ש"ע א"ח סימן
 ק:
 18 ג ב מ"י ס"י מהל'
 חפלה הלכה ו סמג
 עשין יט טו"ש"ע א"ח סימן
 ק טע"ב א:
 19 ד מ"י שם הלכה ו
 סמג שם טו"ש"ע א"ח
 סי' רסח טע"ב:
 20 ה מ"י ס"א מהלכות
 חפלה הלכה ט סמג
 שם טו"ש"ע א"ח סימן ק
 טע"ב א:

[illegible][illegible]

הכי גרסי' אלף ק"ש וזכרת המזון לאורייתא ותפלה דרענן ולא גרסינן מידי בתר הכי^א עד אמר רב יהודה לאמר רב^ב ופי' הקונטרס ק"ש לאורייתא^ג כיון שאינו אומר אמת וליצי כדפי' במתניתין^ד. ויש ספרים גורסים ^הק"ש דרענן הוא. ומשי' אלף ק"ש אית זה מלכות שמים וזכרת המזון לאורייתא ותפלה דרענן וכן הגירסא בפ"ה וקשה במתניתין פ"ה דק"ש לאורייתא לכולי עלמא כיון שלא אמר אמת וליצי דכדפי' מיירי מתניתין. וגם יש ספרים גורסים שאלי תפלה לית זה מלכות שמים וזכרת המזון לית זה מלכות שמים והכי דרענן המזון מבצר לאחרי וכו' אלף היינו טעמא דק"ש אית זה מלכות שמים וזכרת המזון לאורייתא ותפלה דרענן וגם על גירסא זו קשה דפריש':

ספק לא אמר אמת וליצי חוזר. ויחזרה על מ"ז קרי' לומר

ל להיות ועתה כשיאמר אמת ויציב נמאס שהשלים הכל וכי חמא רצנן לחורר שיהם אבל אם יאמר ק"ש אין זו תקנה גמורה כל כך לא אמר כבר ק"ש אם כן לא אמר נמי אמת ויציב שאין גמולות לומר לא אמת שפסקו עוד אמר הר"ר שמעון¹ דמיייר שפיר שאלו מפתקן ייציב דלדוריהם שר"ל שפק לא אמר אמת ויציב עם פרשת יציאת כלל יציאת מזרחים וכולה מילתא דליצאת מזרחים קרי ליה אמת שפסק בכלל אמת ויציב: **הוא** בדברי תורה כתיב, והא

וְהָרָה אִכְרֹתָ (רש"י, ודיל דאמצעת הכרבות יהרהר, עיי'ש: [ט] כוונתם דלא
 לזלזלן פתלה דרזא וכן ב' מלות שמים' ודעין, וקס' בשמי' מרש'י: [ק] לא קרי
 ודלזלזלן חסות' לזלזל ב' קרי' בעל קרי' (מראש: [כ] ע' מהרש"א: ודלזלזלן
 דאם לא אמר קיש אם כן ברור שלא אמר כן ב' אמת ויצוי שז' וכו': [ג] הרש"ש
 בתוס' דרי חסות' וכוט'ס' ויחבדש' הרשב"א א"כ בש' הרש"י שמינ': [ד] הרש"ש
 לעיל [ה] וכתב שצ"ל חסות וכו' שסו' חסות' חסות' וכו' בערב וכו' וכו'.

שנצט משה לפסחו דעדי שירה אמר
העם לישראל איז אצרך תחלה ואחס
לשון אחרי אמר ין סס הי אקרא
בצרכה אחס בער גדול להאני באמן
הדעי מפרשי לה בצמסת יומא^(קד 97 לז) :
שאינו טעין פשוט * כלומר שלא
מקרא מפורש לגרף לשון:
שטען פארווי. תורה שבעה פסיעה
דלמארן: איבא פאפער. דעמרישו
בשטחה צו ללמוד תורה מן המון
ישראל למפרך מה למון שכן נהיה
בשטחה צו ללמוד מון מן התורה
לשטח מפרך מה לתורה שכן מיי
טעולס האט: ק"ש דרגנן. לקמן
פריך לה: אמת ויציב דאורייתא דרא.
מסומר דה יצאית מלרס דמיוצא
דאורייתא הא דלרס למען תזכר את
אמת פאך מלרס דמלרס^(דברים 10) :
אמת בה תרתי. יצאית מלרס ומלרס
שמים: חזר וקורא ק"ש. קסבר ק"ש
דאורייתא היא: ויציב שיתפא^{אדם} אדם
בה היום. דעלכות גדולות פסק הלכה
דברי וימן צפסק ואלכה כשמואל
דעל ויציב פאך: מרד ויגמר. את
הצרכה האט: חזר צאמט הצרכה
באמת מן הצרכות שטעה: חזר ויחיד.
בשפאל תחלה היא יחיד וכששט
בשפאל וחתול להפאל היא מרד:
ול

אחמך כבר שתיק מ"מ שאל אחך ק"ש ולא אמר אחת יריצו שיהיה קהל לא זה ולא זה מיון דשפיקא הוא כוין הלא לא שטרך שמה קרא ק"ש אחת יריצו לא כלל שמה ששמה ומה ואם בדור"ש יריצו בלא ק"ש ואם כן שואמך ממנה ק"ש לא הן כלל ולא שאלה אחת יריצו אבל בדור הוא שקרא ק"ש ואפילו הוא היו אחך מתקופק אי לא אמר לא פרש ציטת ולא אחך יריצו ואם כן לא יריצו לפי דעתם אחת יריצו היו משום יריצת ובלקן דהו"א דאמרין לגעול צפירה מהא (דף ק"ה) צפירה

[illegible]